Anul XI. **Aprilie—Maiu 1921.** **Nr. 4—5.**

REVISTA TEOLOGICĂ

ORGAN PENTRU ȘTIINȚA ȘI VIEAȚA BISERICEASCĂ.

— APARE ODATĂ PE LUNĂ —

SUB PATRONAGIUL

I. P. S. SALE ARHIEPISCOP ȘI MITROPOLIT **NICOLAE.**

REDACTATĂ DE UN COMITET.

CUPRINSUL:

REDACȚIA și ADMINISTRAȚIA: SIBIIU, STR. MĂCELARILOR Nr. 32.

SIBIIU. — 1921.

TIPARUL TIPOGRAFIEI ARHIDIECEZANE.

Anul XI. Aprilie—Maiu 1921 Nr. 4—5.

REVISTA TEOLOGICĂ

= organ pentru ştiinţa şi vieaţa bisericească. =

Abonamentul: Pe un an 50 Lei. Pe o jumătate de an 25 Lei. Un număr 6 Lei.

O cerinţă a vremurilor.

— Casele culturale. —

Am înţeles la congres că le avem în foarte puţine locuri. Această constatare nu ne poate de loc îmbucură. Dimpotrivă, ne îndeamnă să spunem tuturora datoriile ce le au de a le înfiinţă cât mai curând.

Subsemnatul am înfiinţat în parohia mea casa culturală la 10 Februarie, 1919. Acum, după ce o am de 2 ani trecuţi, voiu spune unele constatări — de interes cred — în jurul înfiinţării şi chemărilor ce le au aceste case culturale.

Voiu spune despre casele culturale că sunt o cerinţă a vremurilor noastre, o întreită cerinţă: culturală, naţională şi morală.

Ca o cerinţă culturală, casa culturală va fi mai mult decât o «casină» cu gazete şi foi. In un înţeles mai larg folosit cuvântul «cultură», ea va îmbrăţişă şi se va interesă de toate laturile culturale, de tot ceeace poate prestà ca cultură un sat, o parohie.

Pe lângă foi şi reviste bune, ea va aveà înainte de toate o bibliotecă bună. Ştiute fiind greutăţile cu

cari se pot strânge cărţi bune şi înfiripă biblioteci bune, eu cred că la centru ar trebuì aleasă o comisie pricepătoare care să cumpere şi să strângă cărţi bune pentru casele culturale — eventual să le editeze. Este acest lucru o trebuinţă neapărată unui preot izolat la ţară. In legătură cu învăţătorul casa culturală îşi va face apoi corul, muzica ei, cu cari va aranjà teatre, petreceri în folosul societăţii. Ar fi de dorit ca administraţia noastră să deie concedii de petreceri numai pentru astfel de scopuri culturale sau eventual filantropice.

Aranjarea de conferinţe poporale ar trebuì să o facă două-trei case culturale vecine, ştiut fiind că poporul mai cu interes ascultă pe ceeace vin mai de departe să-i spună ceva.

In casa culturală va trezì apoi preotul interesul istoric pentru trecutul comunei, şi pentru urmele lui istorice. Spre acest scop, cu ajutorul membrilor va strânge de prin sat tot ceeace i-ar puteà fi de folos la scrierea monografiei comunei. In legătură cu aceasta preotul va face un muzeu în care va strânge din sat tot ceeace poate fi de interes şi de valoare istorică-etnografică. Un astfel de muzeu va puteà salvà multe lucruri de valoare.

In casa culturală va pregătì preotul terenul pentru înfiinţarea de cooperative, bănci poporale, ştiut fiind, că poporul nostru este foarte conservativ şi foarte refractar faţă de ideile noue, ce vrem să le punem în slujba şi folosul lui. Mă gândesc că un an de zile mi-a trebuit, ca să «înaintevestesc» sosirea şi înfiinţarea cooperativei din satul meu.

Dela centru va trebuì apoi să se ia iniţiativa procurării de schiopticoane, cu filme potrivite pentru chemările caselor culturale.

Se vor ocupà casele culturale şi cu analfabetismul şi peste tot cu tot ceeace înseamnă cultura unui sat.

Am zis apoi, că sunt casele culturale o cerinţă naţională. In aceste vremuri pline de curente şi frământări social-politice, mai mult rele decât bune şi mai mult bolnave decât sănătoase, casele culturale sunt cel mai potrivit mijloc să dăm poporului orientări social-politice bune şi sănătoase.

Cu drag mă gândesc la cei 100 de membri ai casei noastre culturale. După 2 ani de zile ei sunt, am făcut din ei, azi învăţăceii mei şi din casa culturală ei duc, ca sârmele unui telefon, lumină, orientări bune în toate încăperile satului meu.

Binefacerile naţionale ale caselor culturale ar trebuì statul să le răsplătească fără sgârcenie.

Am zis apoi, că mai sunt casele culturale şi o cerinţă morală. Această cerinţă am precizat-o în o vorbire ţinută astă iarnă poporenilor mei strânşi la teatrul casei culturale astfel:

«Casa noastră mai are şi o altă chemare ce se ridică peste toate celelalte: să îndrepteze neîncetat poporul pe calea cea bună a credinţii şi purtărilor bune. Avem în casa noastră Biblia şi Testamenturile. Şi nu numai le avem, ci le şi deschidem, cetim în ele, scoatem lămuriri, tălmăciri, îndemnuri bune din ele. Va zice careva dintre D-Voastră că lucrul acesta îl fac numai pocăiţii. Noi însă ştim că Biblia şi Testamenturile nu sunt numai ale lor, ci şi ale noastre, ale tuturor creştinilor să cetim în ele, să ne luminăm din ele şi lucrul acesta îl putem face şi fără să ne botezăm a doua-oară, lăpădându-ne de biserica şi credinţa părinţilor noştri.

«Casa noastră va priveghià neîncetat, ca în fiecare casă a satului nostru să petreacă şi să sporească credinţa şi purtările cele bune şi să scadă cele rele, — pentrucă noi ne dăm seama, că tăria unei comune nu stă numai în cărţile ce le are, în istoria ce o scrie, sau vechiturile ce le strânge, ci stă înainte de toate

în credința, în tăria, în valoarea și purtările morale ce le are. Fără ele nici un pas nu poate face în calea vremii și a istoriei...»

Ca întregire la acest program am făcut odată în săptămână și o zi de strană în casa culturală pentru aceia, cari vreau să se ocupe cu învățarea cântărilor bisericești și a tipicului.

Tot în legătură cu acest program va puteà preotul pregătì terenul pentru diferite societăți cu caracter moral, ca «sfaturile»: inițiativa laudabilă a fraților din țara Făgărașului, reuniuni de femei, fonduri pentru văduve și orfani etc.

Aceste sunt câteva puncte din programul caselor culturale pe cari le-am încercat și în mare parte le-am și realizat în decurs de 2 ani. Se înțelege, realizarea lor nu e un lucru așà de ușor. Sunt la sate și oameni răutăcioși destui, cari nu privesc cu ochi buni mișcările pentru deșteptarea și luminarea poporului, ci îl vreau să rămână mai departe în întunerec și neștiință spre folosul pungii lor. Acești oameni decâteori pot suflă în lumina caselor culturale și duc hulă și minciuni de ele. Mi-aduc aminte că a doua zi după înființarea casei mele tot satul erà plin de vorbele: «auzitați măi, că popa vrea cu puterea să pună pe fiecare număr de casă 20 de coroane?»

Un lucru nou fiind casa culturală preotul trebue să o susțină cu însuflețirea și avântul lui până când ea devine cerința lor sufletească.

Mă gândesc că la Vidra mi-au trebuit 2 ani de zile ca din «casa popii» să fac «casa lor», necesitatea lor sufletească — și anii aceștia poate vor trebuì și în alte locuri.

Nu-i vorbă, cu mult mai ușor i-ar fi preotului să se închidă în liniștea casei sale și să stea «odihnit»

acolo. Ce odihnă ar puteà însă aveà preotul în casă, când afară suflă vânturi şi curente nesănătoase, iar păstoriţii lui «şed în umbră şi întunerec»?

Nu numai datoria naţională, ci şi Scripturile ar strigà după el să iasă afară la muncă.

De încheere voi spune, că e cerinţa vremilor, ca lângă fiecare biserică să răsară, să se înfiripe fără întârziere o casă culturală.

Dacă s'a zis că şcoala e fica bisericii, casa culturală va fi o altă fică mai tineră a bisericii şi a şcolii, deopotrivă.

Sau dacă va fi şi va trebuì să predăm cândva statului [1] şcoala, casa culturală va remâneà şi mai departe în locul ei şi în edificiul ei, ca fica ei iubită.

Pr. Iosif Trifa.

Isus Hristos ca temei al educaţiunii.

I.

Pentruce să faci binele şi pentruce să te fereşti de rău?

Acestea sunt întrebări cu care ne muncim în orice sistem de îndreptare a omului. De când luăm pe copil sub călăuzirea noastră, pentru a-l deprinde cu practicarea virtuţii, şi până ajungem să alcătuim complicate sisteme de morală, cu care demonstrăm trebuinţa unei orientări morale în societate, neîncetat ne silim să găsim motive pentru practicarea binelui şi pentru ferirea de rău.

Toţi suntem înţeleşi asupra a ce e bine şi ce e rău sau, mai drept vorbind, simţim ce e bine şi ce e rău, fiindcă, dacă luăm lucrul în ordinea logică, poate fi uneori controversă dacă un fapt e bun sau rău.

[1] Datoria noastră e să o păstrăm cu tărie. (Nota Red.)

Chestiunea de bine şi rău însă e mult mai adâncă în noi decât lămurirea logică a ei. Fără nici o logică, dispensându-ne de dânsa pe negândite, în interiorul nostru ne pronunţăm numai decât pentru bine sau pentru rău, după o imediată spontaneitate a simţirii noastre. Există în noi o iluminare tăcută şi necălăuzită de voinţă, prin care îndată ştim ce e bine şi ce e rău. Abià în cercurile de cultură înaintată, unde se face analiza logică a impresiunilor, simţirilor şi hotărârilor noastre, încep a se ridicà întrebări dacă cutare fapt e bun sau rău.

Prin urmare, din punctul de vedere al cunoaşterii binelui şi răului, numai în discuţiunea teoretică pot fi controverse. In vieaţa practică însă, avem a face cu o notă generală, în virtutea căreia ştim încotro e binele şi încotro e răul.

Aceasta e o constatare optimistă şi care ne poate da dreptul să ne bucurăm. Fără să ne mai întrebăm de unde această pronunţare spontanee a omului, dacă el se naşte cu germeni morali, ori dacă mediul în care trăeşte îl înzestrează pe nesimţite cu o anumită atitudine relativ la bine şi rău, fapt e că, în starea normală, pe om îl găsim înzestrat cu o anumită vedere în materie de bine şi rău.

A ştì şi a înţelege însă nu e tot una cu a voì, cu a te hotărî şi cu a face. Partea grea nu este a face pe om să vadă binele sau răul şi a-l hotărî să facă pe unul şi să se ferească de celalalt, ci a-i da şi *imboldul* de a săvârşì binele şi a se ferì de rău. A sădì motive de determinare a voinţei pentru bine şi împotriva răului — aceasta e laturea care soarbe toată munca celor ce se ostenesc cu îndrumarea omului pe cărările vieţuirii morale.

Ei, aici e aici! Cum ajungi la acest rezultat? In direcţiunea aceasta ajungi la întrebarea: Pentruce să faci binele şi pentruce să te fereşti de rău?

Simpla discuţiune raţională e grea şi nu duce la rezultate prea evidente. E grea, pentrucă, din simpla experienţă a vieţii, ca şi din privirea la cursul lumii, găseşti foarte des motive să nu faci binele, şi dacă cineva ar vrea să organizeze o discuţiune contradictorie, ar găsì foarte multe motive prin care să susţie, că nu e bine să faci bine.

Iată că însuşi Românul are o experienţă foarte pesimistă. El zice: «Fă binele şi-l aruncă în baltă».

Ce e asta? E experienţa că, de pe urma binelui făcut, ai supărări. De aceea nici nu mai căută să te preocupi de el, ci, odată ce l-ai făcut, şterge-l din amintirea ta.

Va se zică ai de suferit de pe urma binelui!... Atunci pentruce să-l mai faci? In învăţământul public spunem şcolarilor, că omul în vieaţă se determină, pe de o parte, de bucurie, plăcere, fericire şi declarăm, că e legitimă alergarea după fericire; iar pe de altă parte, că fuge de amărăciune, de suferinţă, etc.

Atunci, dacă binele îţi aduce suferinţă, ce motiv mai ai ca să-l practici?

Ba încă mulţi, făcând o rea experienţă cu semenii lor, ajung la atitudini pline de înverşunare, care neagă orice datorie de a face bine. Se găsesc foarte des de acei care spun că nu trebue să faci bine, că nu trebue să ai milă de nimenea, că trebue să striveşti pe vrăşmaş, când ţi-a căzut în mână, şi că este o greşală de a tratà cu indulgenţă pe netrebnicul care, scăpat din mânile tale, nu va întârzià să vateme pe altul.

Şi ce să ne mai gândim la alţii? Fiecare din noi a avut accese de supărare, când şi-a negat cele mai adânci vederi filantropice ale lui şi când a trecut prin ispita de a spune că în lume trebuie să fii fără milă, să nu ai slăbiciunea de a cedà pe motive de inimă şi să calci nepăsător peste toată nevoia în care se poate zvârcolì cineva.

Da, ca chestiune de reprezentare raţională a datoriei de a face bine, trebuie să recunoaştem că experienţa ne e de foarte multe ori potrivnică şi că, dacă mai păstrăm crezul creştin că trebuie să facem binele şi să luptăm contra răului, o facem în contra experienţei noastre, ca un act de disciplină morală, impus de o conştiinţă, care ne obligă la tăcere faţă de ce am constatat noi în lume. Dacă n'ar fi făcut omul această experienţă amară, degeaba n'ar spune Românul: *Fă binele şi-l aruncă în baltă!*

Atunci?... Atunci mai facem binele?

De sigur, n'are nimenea îndrăzneală să păstreze cu hotărâre ideea că nu trebue să-l faci.

Dar prin ce se mai menţine ideea că *trebue să-l faci*, când de multeori experienţa te învaţă altfel?

Negreşit, prin puteri care vin şi lucrează de aiurea şi pe care le vom vedeà.

II.

Pe de altă parte, când priveşti cursul tuturor lucrurilor care ne încunjură, atât în lumea vieţii, cât şi în domeniul naturii, nicăieri nu găseşti pe ce să-ţi odihneşti fiinţa ta sufletească, nici nu afli puncte statornice din care, ca dintr'un centru de vitalitate, să-ţi scoţi îndemnuri pentru o călăuzire morală. Oriunde te uiţi, toate sunt într'un flux neîncetat. O prefacere fără oprire

domneşte peste toate, şi dacă există, totuşi, o lume materială, care durează mai mult decât tine, nu blocul existenţei sale îl poţi luà ca directivă pentru tine. Pe ea o vezi într'o neîncetată schimbare, supusă prefacerilor, spre care o mână fără răgaz nişte puteri care nu-i dau odihnă. Şi fiindcă şi vieaţa noastră e tot mişcare, paralela pe care o vedem în natură e neîncetata trecere din una în alta.

Care e punctul de bază al fiinţei noastre morale în mijlocul neîncetatei prefaceri? Materialmente, ne prefacem şi noi, după legile materiale ale fiinţei noastre. Dar ce lege putem aveà în lumea conştiinţei, adică pe planul supramaterial al vieţii noastre, singurul din care ne simţim că suntem oameni?

Căutăm şi acì legi statornice de călăuzire, ori ne vom mulţămì să trecem şi cu fiinţa noastră morală prin schimbările pe care le suferim în ordinea fizică?

Oricum, în ordinea fizică ai un cadru de organizare dat, în cuprinsul căruia se petrec schimbările observate. Care e însă partea organizată din conştiinţa ta, pentruca, întemeiat pe dânsa, s'o poţi călăuzì mai departe?

Aici e greul. Conştiinţa e mult mai grea de zidit, şi în mijlocul universalei schimbări, bietul om e ispitit să se tot schimbe şi el cu conştiinţa lui, să treacă dela una la alta, să nu mai ştie ce e aceea consecvenţă şi statornicie.

Punctele fixe nu se găsesc, şi dacă e să te iei după ce se vede, mai degrabă ajungi la morala acelora care comandă atitudinea după împrejurări, fără o bază dată de determinare în faptele tale.

Şi atunci iarăşi: Pentruce să fac binele? Nici natura nu are binele în cursul ei, nici nu-mi comandă să-l

fac, nici nu se resimte de cultul conştiinţei mele pentru bine, nici nu-mi dă un motiv de ce să fac binele şi să mă feresc de rău. Pe care fapt să-mi întemeiez eu energia mea, pentruca să am totdeauna binele drept preocupare a mea? Iar dacă mă uit printre oameni, văd ce uşor se uită şi binele şi răul. Şi chiar când nu se uită, unii te judecă aşà, alţii aşà. La sfârşit, treci din vieaţă în moarte, oricum ai fi fost, de foarte multeori într'o indiferenţă generală.

III.

Deci unde e faptul care să mă imboldească să fac binele şi să fug de rău?

E atât de greu să-l găseşti în lumea aceasta a continuelor schimbări şi a diferitelor aprecieri! Mai degrabă nu-l găseşti, dacă e să cauţi în acestea directive pentru conştiinţă. Şi dacă totuşi au fost oameni care au căutat să găsească şi în acestea îndrumări pentru conştiinţă şi pentru o vieaţă închinată statornic binelui, ei îşi sorbiseră cultul binelui din alte terenuri şi acum numai cât căutau pentru el temeiuri raţionale.

Şi, în definitiv, în toată lumea existenţei, omul e forma cea mai înaltă a ei. Prin urmare, numai în unele privinţe ar puteà privì el la cele mai pe jos decât el, pentru a se călăuzì în vieaţă. In ceeace priveşte conştiinţa, trebue să aibă temeiuri cu mult mai tari, pentru a şi-o puteà hrănì şi orientà.

De unde această conştiinţă să-i dea lui hotărârea de a face binele şi a fugì de rău?

Dela cele mai neînsemnate decât el nu, dela cele schimbătoare nu, din experienţa între semenii lui nu!

Atunci de unde?

IV.

Până să răspundem la această întrebare, constatăm că sunt nu puţini oameni mânaţi de ideia binelui şi ştim că au fost totdeauna fiinţe a căror vieaţă a fost cu sfinţenie închinată săvârşirii binelui. In mersul omenirii, au fost epoce, când avântul pentru facerea binelui a fost mai mare, când, prin urmare, oamenii au fost mai viu mânaţi de impulsiunea binelui decât în alte timpuri.

Aceştia de unde au luat această hotărâre?

Din impresiunile vii, lăsate asupra lor de fiinţe superioare, cari au fost în stare de a clintì fiinţa omenească din indiferenţa ei, a-i întroduce o simţire vie şi a o determinà să urmeze drumul unor exemple măreţe. Nu motivele de ordin raţional au fost hotărâtoare în astfel de cazuri. Motivele raţionale mai degrabă erau contra, cum am văzut. Cu toate acestea omul poate fi târât uneori de pasiunea binelui, ca şi cum ar fi mânat de un curent. Acest curent îl face să tresară ca atins de o scânteie electrică, şi, printr'ânsul, toate motivele raţionale rămân în tăcere.

A fi mişcat spre bine, de a aveà o atitudine în vieaţă, şi această atitudine a vieţii se produce sub influenţa şi prin contactul cu alte atitudini ale altora, cari au putut să mişte inimile oamenilor şi să le determine a urmà pe aceiaşi cale.

V.

Când opera de săvârşire a binelui a apărut înaintea unei societăţi, în forme şi în proporţiuni pe cari nu le mai văzuse, cum a fost pe timpul propagării creştinismului, ea a fost iute câştigată pentru a se ală-

tură la acea operă. Puterea care lucrà, pentru a cucerì inimile, erà experienţa imediată a unui sentiment care se simţià ridicându-se din adâncuri în interiorul ei, sentiment de milă, de generozitate, de avânt, de jertfă pentru bine. Acest sentiment deveneà covârşitor şi lucrà prin puterea lui cuceritoare, ca ceva contagios, nu pentrucă erà justificat logic şi puteà fi explicat raţional. El apăreà îmbrăcat în haina vie a realităţii, drept caracteristică văzută a unei fiinţe care constrângeà prin puterea morală ce se revărsà dintr'ânsa, şi atunci se zămisleà în inimi puterea de determinare pentru bine.

Această putere se îmbracă şi în forma cuvântului şi se prezintă ascultătorilor şi în ideie. Dar partea reală prin care lucrează este sufletul agitat pentru bine, care prezintă ideia. Fără acea flacără, din care ideia porneşte şi a cărei dogoreală o simţi chiar din textul mort, nu ai factorul care mişcă spre bine.

Cine citeşte cuvântările sfântului Vasilie cel Mare contra cămătarilor se simte pătruns de milă şi agitat de bătăile inimii, nu numai prin arătarea cruzimii cămătarilor şi prin suferinţele celor căzuţi în ghiarele lor, ci mai cu seamă prin reprezentarea morală a fiinţei care le-a spus şi care trăieşte înaintea ta viu şi impetuos, aşternând peatra de temelie pentru adevărata simţire umană.

Cu toate că, raţional vorbind, omul aveà de atâtea ori motivul de a nu face bine, apariţiunea covârşitoare a binelui în chip văzut a fost atât de tare, încât hotărârea pentru bine, sentimentul carităţii a tras pé om ca într'un vârtej şi l-a făcut să nu mai ridice nici o obiecţiune, pe care ar fi avut-o, de a nu face binele.

VI.

Acest mare efect s'a revărsat asupra lumii din puterea morală a lui Isus Hristos. Prin influenţa Lui, inima unei societăţi întregi a putut fi câştigată pentru iubirea de oameni, şi neîncetat se lucrează printr'ânsa până azi, înlăturând motivele protivnice pe cari le-ar aveà omul de a fi mai degrabă protivnic la săvârşirea binelui.

Isus Hristos a fost cel mai mare şi cel mai covârşitor motiv pentru a săvârşì binele. Fiinţa şi exemplul Lui au fost destul, pentruca binele să fie privit cu simpatie şi pentruca omul să se decidă pentru el. Căutarea altor motive ar fi fost inutilă, pentrucă nu adăugau nimic la forţa impulsivă către iubirea de oameni, care se slobozeà din Iisus Hristos.

Prin El, binele nu erà demonstrat, ci erà simţit, gustat. In tovărăşia Lui, trăiai binele, fiindcă te aflai la înseşi izvoarele producerii lui. De aceia, când El a întrebat pe apostoli, dacă nu vor să se ducă dela El, Apostolul Petru i-a răspuns: *Doamne, la cine ne vom duce? Tu ai cuvintele vieţii de veci!* (Ioan VI, 68).

Dela Isus Hristos, s'a revărsat asupra omenirii cel mai mare îndemn pentru săvârşirea binelui, pentrucă El însuşi a fost reprezentarea trăită, pipăită a binelui, care a şi luat asupra Sa de bună voie jertfa vieţii, tocmai cu conştiinţa binelui pe care voià să-l facă omenirii. Pe lângă toată viaţa Sa, îndreptată cu hotărâre la combaterea răului şi la săvârşirea binelui, El a voit să întemeieze şi să organizeze o societate permanentă (împărăţia lui Dumnezeu) în care să se săvârşească binele. Şi pentru a da acestei organizări o sfinţire eternă şi un imbold neperitor, pentruca oamenii să îndrăznească a se afirmà în calea binelui, a dat jertfa Sa pe cruce, ca un exemplu care cutremură.

VII.

Atâtea motive are omul să nu facă binele. De aceea, pe lângă tot exemplul vieţii Sale, Isus Hristos trebuià să dea activităţii Lui o încheiere culminantă, prin care omul să poată impune tăcere tuturor motivelor protivnice. Şi acest fapt culminant este jertfa Sa pe cruce. Prin aceasta s'a dat omului maximul de motive, prin care să îndrăznească a se declarà către tabăra binelui.

Cu drept cuvânt spune Paulsen: «E o faptă minunată şi care cinsteşte natura omului, că nici o predică nu face asupra ei o impresiune mai adâncă decât aceea, care e ţinută din înaltul unei cruci».[1] Şi tot cu atâta dreptate Hilbert: «In calitate de răstignit, a ajuns Isus Hristos idealul moral al omenirii».[2]

VIII.

Iată fiinţa, de a cărei scurtă existenţă pământească omenirea s'a resimţit, ca de a nici una alteia şi care a putut câştigà atâţia pentru Dânsa şi a trezì în ei o nouă conştiinţă, încât nu e nimic forţat a spune că Isus Hristos e adevăratul Invăţător şi Educator al omenirii. El a rupt coaja nesimţirii omeneşti, i-a răpit motivele de nepăsare faţă de semenul său şi i-a creat motivul prin care să simtă binele şi să-l voiască. Bine spune Chamberlain că Isus Hristos a ajutat lumii să câştige «o nouă specie umană».[3] Intr'adevăr, prin Isus Hristos se dă omenirii un nou motiv de a voì, care este El însuşi.

Pentruce să faci binele?

Pentrucă aşà a învăţat şi a făcut Isus Hristos!

Iată motivul suprem, în faţa căruia tac celelalte.

Arhim. Scriban.

---

[1] Citat după Hilbert, *Christentum und Wissenschaft*, Leipzig 1908, p. 122.

[2] Tot acolo. [3] Op. cit. p. 108.

Ochi curaţi.

Şi ce vezi aschia ce este în ochiul fratelui tău iar bârna care este în ochiul tău n'o simţi. (*Luca 6. 41*).

In lucrătoarea dela casa părintească din Nazaret, unde lucrà Iosif teslarul, văzuse Domnul, cum la pregătirea grinzilor şi la netezirea scândurilor sar mulţime de aschii. Odată o aschie nimerì pe cineva tocmai în ochiu. Oricât de neînsemnată e o aschie, lovind ochiul tulbură totuş vederea. Lucrurile şi oamenii din jur apar pintre lacrimi neclare, aruncate de valma unele peste altele, nu pentrucă şi-ar fi schimbat locul, ci fiindcă vederea a fóst întunecată şi ochiul n'a mai văzut limpede.

Unde se lucrează, se risipesc în jur multe aschii şi sboară cu miile firicelele de prav. Vederea uşor se tulbură şi ochiul nu mai distinge bine. Ochiul muncitorului de fabrică se umple de pravul scormonit de miile de roţi ale maşinilor asurzitoare ca şi ochiul ţăranului care scormoneşte cu sapa pământul, îl brăzdează cu plugul ori îl tunde cu coasa. Pravul din camera de studiu, din actele oficiilor, ţandările diferitelor meserii şi aschiile îndeletnicirilor în felurite profesiuni împăienjenesc ochii, împiedecă privirea liberă şi vederea curată. De aici atâtea socotinţe greşite. De aici judecăţile strâmbe ale oamenilor. De aici îngustimea de inimă, închipuirea proastă şi dispreţul trufaş faţă de alţii.

Da, căutăm ţandăra ce tulbură privirea altora, uităm însă cu totul, că în ochiul nostru stau înfipte ţandări mult mai mari, cari ne împiedecă şi întunecă vederea. Iar bârna din ochiul tău nu o simţi?

Scoate-o. Ochiul trebue păstrat curat, ca să vadă lămurit binele şi frumosul şi la alţii şi să poată distinge tot ce este în jur. Ochi curaţi, ne trebuesc, ochi cari

supoartă lumina intensivă, şi nu simt nici o durere dacă privesc adânc în lumea largă alui Dumnezeu.

De se întâmplă la lucru să ne sară în ochi o ţandără, repede trebue îndepărtată, ca să nu producă stricăciune. Nu putem rămâneà mereu ţintuiţi numai în pravul slujbei, pe care o am îmbrăcat, căci am puteà deveni miopi pentru celea ce sunt înafară de cercul gândirii şi al chiemării noastre.

După munţii ce ne îngrădesc privirea mai locuiesc şi alţi oameni, şi aceştia au o privire mai largă, o privelişte mai senină, mai luminoasă.

De aceea cine vede la alţii aschii şi vrea numai decât să dojenească, să osândească, mai întâi să se uite la sine. Nu putem încunjurà în totdeauna să nu ni se turbure, să nu ni se întunece ochii în cursul frământării la lucrul nostru. Dar putem face, ca să nu ne rămână ochii turburaţi. Ne putem îngrijì să ne păstrăm până la bătrâneţe privirea senină şi ochii curaţi.

(*După Keil*). *Preot. P. Moruşca.*

Piedecile unirii Bisericilor.

I. Fanatismul, ignoranţa, spiritul de partid.

Unirea între Bisericile creştine este de dorit, toată lumea mărturiseşte aceasta; că ea e o operă cu adevărat creştină, şi că cei, care îi consfinţesc silinţele lor, sunt vrednici de stimă şi de laudă, o spun îndeobşte oamenii sincer religioşi; totuşi, pentru cei mai mulţi dintre ei, unirea nu-i decât un vis frumos, şi, cu toatecă e demn de laudă să aspiri la ea, toate sforţările, ce le va face lumea în acest scop, vor rămâneà fără rezultate.

De bună seama noi nu vom tăinuì numărul şi gravitatea piedecilor împotriva cărora vom aveà să luptăm

urmărind opera pe care am început-o; ştim, că atari piedeci există, şi din partea oamenilor, şi din laturea învăţăturilor; dar trebue oare pentru aceea să pierdem curajul şi să nu încercăm nici o sforţare?

Aceasta ar fi o laşitate culpabilă. Dacă omul s'ar fi retras întotdeauna dinaintea dificultăţilor unei opere, unde ar fi atunci lumea? Unde ar fi omenirea? Unde ar fi ştiinţa? Numai cu preţul unei munci grele şi anevoioase au deschis ostenitorii cugetării sfere nouă lumii ca şi ştiinţei.

Oare în lumea religioasă să nu întâlnim astfel de oameni de iniţiativă, cari, cu preţul ostenelelor, primejdiilor, stăruinţelor, au câştigat pe sama lumei descoperirile şi instituţiile, care constituie gloria ei? Rugăm pe oamenii sincer religioşi să cugete serios la acest lucru. S'ar învoì ei, în chestiunile creştine, să joace rolul acelor spirite *aşà zise practice*, care n'au avut niciodată, decât un surîs sau un gest de compătimire pentru aceia, cari au făcut încercarea să iasă din făgaş? S'au găsit astfel de oameni în ştiinţă, şi ştiinţa a mers înainte fără de ei, în ciuda lor, şi i-a târât pe urma ei; s'au găsit astfel de oameni *practici* în lumea economică şi politică, şi progresul social şi politic s'a săvârşit sub impulsiunea acelora, ale căror pretinse utopii ei le desaprobau şi asistă la priveliştea înfrângerilor lor; şi ei văd năruindu-se zi de zi instituţii, care aveau în ochii lor soliditatea stâncii, şi ei se bucură de progresele sociale contra cărora protestară. Adevăraţii creştini sunt datori aşadară a nu se încrede în acel spirit aşà zis practic, care, analizat cu îngrijire şi despoiat de anumite aparenţe înşelătoare, s'ar puteà reduce foarte simplu la un simţemânt, în care frica, teama, calculul, indiferenţa, prejudecata, îndărătnicia nechibzuită, ar aveà mai mult

loc, decât înțelepciunea. Piedeca, pe care o semnalăm de partea oamenilor religioşi este poate una din cele mai mari, pe care le poate întâlnì unirea între creştini, căci ea vine din partea acelora, cari sunt neapărat datori să fie primele elemente ale acestei uniri, din partea acelora, cari sunt datori să ia la făptuirea ei o parte mult mai activă. Trebue să recunoaştem, că printre membrii fiecărei Biserici, indiferenții şi ignoranții, pentru cari religiunea este o formă şi practica ei un obiceiu cuvios, sunt cei mai numeroşi; că partea instruită, activă, religioasă din convingere, este cu mult mai puțin numeroasă. Cu toate acestea, această minoritate de elită este carea duce după sine massa cea stătătoare pe loc, care îi oferă acestei masse, idei, aspirații, convingeri, pe care singură de sine nu le poate câştigà. Dacă această minoritate s'ar rostì în favorul unirii, aceasta cauză atât de sfântă, atât de creştină, ar numărà curând nenumărați adepți; dacă, dinpotrivă, ea vrea să se izoleze în fiecare Biserică, vrea să se închiză în prejudițiile, pe care o altă epocă i le-a lăsat moştenire, unirea va aveà de luptat încă multă vreme.

Ea va triumfà totuşi, căci rugăciunea profetică a lui Hristos nu poate rămâneà fără efect.

Noi am voì să facem pe toți creştinii să înțeleagă, cât e de însemnată consimțirea lor la opera, căreia ne-am devotat. Ei sunt mult mai puternici, decum socotesc dânşii, pentru renaşterea creştină a lumii. Zadarnic lucru ar fi atunci, ca raționaliştii, cu nenumăratele lor sisteme, să caute a clătinà opera lui Hristos, dacă ei s'ar grupà în jurul acelei Unități creştine, care a fost idea lui Hristos însuşi, şi scopul evanghelizării Sale. Oamenii vor aveà totdeauna trebuință de credințe şi de simțământ religios, şi creştinismul singur poate satisface

această trebuință, care este înăscută în sufletul omenesc. Sistemele filosofice nu pot nici mișcà massele, nici răspunde aspirațiilor inteligențelor și inimilor; ele nu vor fi nicicând, decât niște sisteme incomplete, ca tot aceea ce-și ia începutul din spiritul omenesc; nici când ele nu vor trece în stare de *credințe*, de *convingeri*, cu privire la chestiunile, pe care omul e ținut a le cunoaște. Adevărații creștini ar aveà așadară o acțiune socială nemărginită, dacă ar vrea să se înțeleagă, să se unească și să răspândească în lume adevăratele învățături ale lui Hristos, fără considerare la divergențele bisericești. Pe terenul acestor învățături, am voì noi să-i reînpreunăm; lucrul este mult mai ușor, decum ar puteà cineva crede la prima privire. Vom dovedì aceasta. Acum noi nu voim să vorbim decât despre obstacolele, pe care le întâlnește unirea în falșa înțelepciune a unor oameni timizi.

Aceasta înțelepciune este care le paralisează silințele, și care îi face să se teamă de fanatismul acelor exagerați, de cari lumea întâlnește în toate Bisericile; cari fac în sânul lor atâta sgomot, încât omul crede, că ei le conduc, că ei le formează, că ele nu există în afară de ei.

Biserica latină posede un foarte mare număr de astfel de fanatici. Noi i-am combătut dejà destul de lămurit, pentruca cititorii noștri să-i cunoască. Dar n'ar trebuì să se creadă, că ea e singura, care are atari oameni. Biserica ortodoxă îi are pe ai săi; întâlnești atari în Biserica anglicană precum și în toate Bisericile protestante. «Credeți-mă, îmi ziceà într'o zi, un onorabil pastor, noi încă avem Veuillot-ii noștrii». Fanaticii n'au convingere; nu în favorul adevărului întrebuințează ei atâta zel; ci din dragoste față de prejudițiul, față de

partidul, căruia s'au alăturat din interes şi din vanitate. Simţemântul creştin nu-i inspiră, căci acest simţemânt este *dragostea* şi nimic nu poartă aşà de puţin pecetea dragostei, ca aceea ce zic ei şi ca aceia — ce fac ei. Lucrările lor sunt toate întipărite d'un caracter exagerat, pasionat, din care se simte mai mult spiritul de partid, decât spiritul creştin; pe câtă lărgime are acesta din urmă, atâta de strâmt, meschin, mizerabil este cel dintâiu.

Oamenii de partid se grupează în jurul unui sistem, îl exagerează, se îndărătnicesc a-l apără împotriva oricărei lumini, împotriva oricărui adevăr; ei fac din el afacerea lor, centrul intereselor lor. Fanaticul Latin a ales papalitatea ca punct de mânecare al exagerărilor sale; ortodoxul, o antipatie pentru tot ce vine din Apus; protestantul, superstiţiile şi erorile celorlalte biserici; toţi formează un cerc în jurul lor, proclamă, că nu există adevăr decât la ei, condamnă fără milă pe toţi aceia, care nu cugetă ca ei; ei se inzultă, se blastemă, se excomunică în mod reciproc, şi fac din o religiune a dragostei, un principiu al urii şi neînţelegerii.

Fanaticii nu pot înţelege unirea, aşà cum o înfăţişăm noi. Unitatea pentru ei nu poate există decât în fuziunea absolută cu partidul lor. Singura unitate posibilă, pentru ultramontan, este supunerea oarbă faţă de despotismul papal; ea nu-i posibilă, pentru cutare ortodox, decât în fuziunea deplină a tuturor comunităţilor creştine în Biserica ortodoxă; ea nu-i cu putinţă, în ochii cutărui protestant, decât în forma unei lupte neîncetate în contra tradiţiilor, fie ele din cea mai îndepărtată vechime, şi chiar de origine apostolică.

Oamenii cu adevărat creştini văd, dela întâia privire, şi răul, pe care fanaticii îl fac religiei, şi cusurul sistemelor lor şi dispreţul ce-l merită conduita lor atât

de vinovată. Cu toate acestea, ei primesc prea adeseori influinţa lor, şi se lasă speriaţi de zelul lor orb şi necumpătat.

Fanatismul nu ne pare de temut pentru unirea creştinilor, decât din cauza acestei influinţe nedrepte, pe care o exercită asupra oamenilor timizi şi religioşi. Mulţămită lui Dumnezeu, toate Bisericile au un număr mare de membri de un spirit destul de înalt, de un caracter destul de firm pentru a luptà pe faţă împotriva duşmanilor interni ai Bisericii lui Isus Hristos; însă numărul fricoşilor este mult mai mare. Noi nu putem ascunde acest lucru. Aceasta timiditate constituie tăria fanatismului. Să rugăm pe Dumnezeu să facă să sufle asupra Bisericii Sale *duhul puterii*, şi zelul înfrigurat al fanaticilor nu va mai inspirà nici un fel de frică. Oh! dacă toţi creştinii ar aprecià puterea, pe care ar aveà-o întru Isus Hristos şi sub drapelul unirii! Dacă barierile *bisericeşti*, care îi despart astăzi, ar pierde în ochii lor însemnătatea chimerică, pe care ele o datoreşc prejudiţiilor! Dacă ei ar consimţi a-şi întinde cu lealitate o mână frăţească, să puie sub inspiraţia unei dragoste mutuale *marile principii creştine*, care singure au dreptul la credinţa şi respectul tuturora! Pe acest teren al doctrinei *netăgăduit* revelate, sunt datori să se unească toţi adevăraţii creştini. In afară de terenul adevărului, unirea ar fi iluzorică, amăgitoare, aparentă. Dar, cătră o unire *reală* sunt datori să aspire toţi învăţăceii lui Hristos, adecă spre o unire întemeiată pe *unitatea* principiilor, pe o credinţă identică; această unitate în credinţe este posibilă, unirea este prin urmare posibilă între creştini; singură *uniformitatea* este imposibilă şi irealizabilă; de aceea noi nici nu o cerem. Nu poţi cu mai mult drept să doreşti uniformitatea, decât cu cât

drept aspiri către o chimeră. Dar pe cât de chimerică este această conformitate, pe atât de posibilă este *unitatea;* şi unitatea întru credinţă este unica bază a unirii inimilor şi a spiritelor.

II. Formele bisericeşti; tot ce este din drept bisericesc, este variabil, aşà, b. o. primatul episcopului din Roma, nu-i decât din drept bisericesc, şi nu din drept divin; liturgia încă nu-i decât din drept bisericesc.

Formele bisericeşti sunt unul din obstacolele cele mai mari în calea unirii creştine. Aceasta vine de acolo, că nu se distinge din destul, în aceste forme, ceeace se ţine de constituţia însaşi a Bisericii lui Isus Hristos, de ceeace au adaos la ea păstorii fiecărei Biserici în diferitele veacuri. Trebue să ţinem tot cu atâta tărie la instituţiile, care se trag dela Isus Hristos şi dela apostoli, ca şi la învăţăturile dogmatice şi morale, pe care le-au propoveduit ei; dar se cade să ne păzim de a confundà aceste instituţiuni dumnezeeşti şi primitive cu cele pe care le-au aşezat păstorii pentru trebuinţele particulare ale Bisericilor lor. Aceste din urmă n'au nimic esenţial, necesar; ele trebue să varieze potrivit timpurilor. Nu-i lucru cuminte a le respinge din simplul motiv, că ele au fost aşezate în cutare sau cutare epocă; dar cu atât mai mult nu trebue să ţinem la ele din aceeaş cauză. Tot ce este curată formă bisericească trebue să varieze în proporţie cu timpurile, locurile, împrejurările, genurile de spirit. Iată pentruce noi proclamăm imposibilitatea *uniformităţii* şi necesitatea diferitelor Biserici, în vreme ce cerem unirea întemeiată pe unitatea doctrinelor şi a instituţiunilor, cari sunt într'adevăr *din drept dumnezeesc.*

În toate Bisericile particulare, întâlnim oameni cu vederi scurte, cari, recunoscând în principiu, că tot ce este *din drept bisericesc* este cu necesitate variabil, se alătură morțiș la cutare sau cutare instituție bisericească, ca și când existența creștinismului ar atârnă de ea; cari dau acestei instituții toată importanța unui așezământ divin sau apostolic; cari se socotesc obligați în conștiință să considere ca eretici și schismatici pe aceia, cari nu mărturisesc aceeaș credință, ca și ei, cu privire la aceasta chestiune. Întâlnești de-asemenea oameni, cari, din interes, lucră în acelaș chip. În ochii unora și ai altora, formele bisericești, pe care ei le recunosc din punct de vedere teoretic ca trecătoare, iau proporțiile unor instituțiuni esențiale și permanente.

Adevărații creștini sunt datori să respingă aceste erori deplorabile. Noi am arătat dejà, după Sfânta Scriptură, bazele fundamentale și divine ale Bisericii. Vom completà aceasta teză cu cercetări istorice aprofundate asupra primelor veacuri. Scopul nostru unic, pentru acum, este să stabilim, într'un mod general, că instituțiile, de orice natură ar fi ele, care nu sunt nici divine, nici apostolice, nu trebue să aibă însemnătatea, ce li-se atribuie prea în de comun; că trebue nu numai să admitem *în principiu,* că tot, aceea, ce este instituție bisericească, este variabil, ci să admitem și toate consecințele, care decurg din acest principiu. Cu puțină logică ajungi să stabilești: 1. că orice Biserică este legitimă, îndatăce, în formele sale bisericești, nu există nimic contrar constituțiunii divine a societății creștine; 2. că ea face, prin urmare, parte integrantă din Biserica *sobornicească*, adecă *universală.*

Isus Hristos și apostolii, au așezat temeliile, potrivit învățământului Său. Păstorilor fiecărui ținut le

incumbă sarcina de a se înţelege pentru a da comunităţilor creştine, pe care le conduc, o formă în raport cu spiritul, cu moravurile, cu caracterul naţiunilor. În însaşi aceste naţiuni, se poate recunoaşte trebuinţa unor forme diferite, conform naturei spiritelor. Dacă vrei să impui unui popor datine religioase contrare caracterului său, acel popor, din antipatie faţă de aceste datine, se va depărtà de însaşi religia. Ceeace se potriveşte pentru Italian, nu convine Englezului; ceeace constituie admiraţia Indianului, face pe Francez să zimbească. Asemenea, cutare formă, care desvoltă simţământul religios într'un suflet simplu şi curat, nu cuprinde nimic ce ar puteà mişcà un spirit rece şi filosofic, pentru care *forma* dispare în faţa *ideei*, pe care el ştie să o pătrunză, şi care singură are puterea de a-l captivà.

Trebue, pentru toţi, o formă bisericească, un cult; pentru filosof ca şi pentru sufletul cel mai simplu; însă formele trebue să varieze după natura spiritelor.

Nu s'a ţinut destulă samă, în sânul şcolilor creştine, de tendinţele diferite ale spiritelor; anumite Biserici n'au fost cu destulă considerare la caracterele diferite ale naţionalităţilor. Ele au fost prea exclusive în formele lor; iată pentruce oamenii au căzut cei mai mulţi în indiferenţă şi nu mai aparţin în realitate la Bisericile, care îi numără, decât în mod exterior, printre membrii lor.

Acesta trebuià să fie rezultatul importanţei, pe care lumea o a atribuit formelor bisericeşti, o astfel de importanţă, încât ele au absorbit, pentru a ne exprimà astfel, elementul divin sau apostolic.

Noi am puteà aflà despre aceasta exemple în toate Bisericile; însă, fiindcă Biserica romană ni este mai

binecunoscută decât celelalte, vom luà dela ea dovezile noastre; lăsând fiecăruia sarcina de a face acelaş lucru pentru Biserica, de care se ţine.

Cu o cunoştinţă, fie chiar cât de superficială, a monumentelor istoriei îşi poate omul câştigà convingerea, că atribuţia(irea) primatului în Biserică episcopului din Roma este *din drept bisericesc;* că sinodul prim din Niceea este cel, care i-a dat rangul întâiu între patriarhi, şi că nu se pot legà de acest titlu decât prerogative determinate în mod clar de drept. Cu toate acestea, oricine ştie ce însemnătate mare se atribuie, la Roma şi în partidul ultramontan, acestei instituţii a papalităţii. Acolo se susţine, că ea este *din drept divin;* că ea este o moştenire, pe care episcopul Romei a primit-o dela sfântul Petru, predecesorul său. Istoria dovedeşte, că sf. Petru n'a fost episcop al Romei; dar se susţine aceasta eroare în partid, pentru de a aveà prilejul să aplice episcopului din Roma unele cuvinte adresate de către Isus Hristos sf. Petru. Aceste cuvinte nu dovedesc nici pe departe aceea, ce lumea pretinde a stabilì (prin ele); critica sănătoasă, mână în mână cu interpreţii primelor veacuri ale Bisericii, determină, pentru aceste texte, un înţeles, care nu are nimic favorabil pretenţiilor papale; dar puţin importă aceasta pe curtea din Roma şi pe partidul ei; ei repetă teza lor; citează dovezile învechite şi fără nici o însemnătate, pe care o întemeiază; ei proclamă că papalitatea este din drept dumnezeesc, şi că aceia cari nu cugetă ca ei n'aparţin Bisericii lui Isus Hristos.

Şi ce fel de papalitate proclamă ei *din drept divin?* O papalitate care nu este altceva decât despotismul cel mai exagerat; o papalitate, care este învestită cu ab-

solutismul asupra inteligenţelor şi asupra lumii întregi! Şi aceasta papalitate, luând în serios rolul, pe care prietinii ei i l-au creat, s'a pus să-şi proclame infalibilitatea, să decreteze, *din propria-i autoritate*, o dogmă nouă, cu porunca către toţi de a o admite, sub pedeapsa de a nu mai aparţine Bisericii lui Isus Hristos! Pentru de a da acestei autorităţi fără de margini oarecare temeiu, s'au torturat textele Sfintei Scripturi; s'au citat cu rea credinţă monumentele tradiţiunii universale; s'au fabricat documentele falze şi apocrife. Au aplicat acest sistem de minciuni diferitelor acte ale papalităţii; şi astăzi, în faţa unei lumi indignate şi zeflemiste, se ridică pretenţia, că Dogma cea nouă a fost *totdeauna* crezută de Biserică; şi plastografi neruşinaţi s'au pus pe lucru spre a torturà monumentele istoriei şi ale teologiei, făcându-le să cuprindă ceeace ele n'au cuprins niciodată.

După ultramontani, ar trebuì să consimţi la toate aceste procedeuri ruşinoase şi să cooperezi la aceasta operă obscură, pentruca să aparţini la adevărata Biserică a lui Isus Hristos; aceia, cari nu sunt cu ei, sunt, în ochii lor, nişte eretici, răsvrătiţi, despărţiţi pe pământ de comuniunea credincioşilor, şi destinaţi, în vieaţa cealaltă, unei osânde veşnice.

Cu toate acestea, instituţiunea, în numele căreia se face aceasta zarvă, se lansează aceste anateme, se osândeşte în massă aproape întreaga omenire, instituţiunea aceasta se reduce la un primat al onoarei *din drept bisericesc*, şi cele câteva prerogative ale ei de abeà sunt determinate de acest drept.

Să mai cităm încă un exemplu.

S'a făcut mare sgomot, într'un timp, în ce priveşte chestiunea liturgiilor, şi episcopii Franţei voiau să schimbe

liturgia galicană cu liturgia romană. Spre a obţine acest rezultat, se lucrează c'o pricepere şi c'un zel, demne de un scop mai bun, şi s'au emis, pentru trebuinţele cauzei, principii, care au dobândit drept de încetăţenire în teologia partidului. Despre ce e vorba în fond? Despre esenţa însaşi a liturgiei? Nu. Rugăciunile liturgiei, actul liturgic prin escelinţă, sunt aceleaşi în Roma şi în Franţa; practicele, care însoţesc recitarea acestor rugăciuni, încă sunt aceleaşi. Rânduiala *mănăstirească*, la care e silit clerul mirean, şi cunoscută sub numele de *breviar*, este aceiaş ca fond, şi aproape aceiaş şi ca formă, la Róma şi în Franţa. Despre ce se tractează aşadară? Despre înlocuirea unor texte din Sfânta Scriptură cu alte texte ale aceleiaşi Scripturi; unele locuri din Sfinţii Părinţi ai Bisericii, cu alte locuri din aceiaşi Părinţi; anumite legende despre sfinţi cu alte legende mai stranii şi mai apocrife; imne poetice cu imne de cel mai jos prosaism. Iată opera, pe care o urmăreşte partidul ultramontan cu cel mai înfocat zel. El a dat drept motiv aparent al străduinţelor sale *unitatea* Bisericii, ca şi când unitatea ar fi fost vr'odată uniformitatea cu privire la împărţirea unor părţi din serviciul religios *mănăstiresc* devenit bisericesc. Ultramontanii au făcut de aceea tot sgomotul cu putinţă în numele acestei *unităţi* şi au proclamat, că Biserica Franţei, pentrucă a orânduit legendele şi psalmii ei altcum, decât la Roma, s'ar fi constituit în stare de schizmă, şi afirmă că toţi aceia, care nu admit teoriile lor liturgice nu pot să se mândrească că fac parte din biserica lui Isus Hristos.

Aceste două exemple dovedesc îndeajuns, cât de mult se poate abuză de formele şi de instituţiile bise-

ricești; ce însemnătate mare iau ele în ochii celor neștiutori și ai fanaticilor; cât de mult în sfârșit strică aceste exagerări adevăratei noțiuni despre *unitate* și prin urmare *unirii*.

Într'adevăr, dacă curtea din Roma se îndărătnicește a susțineà aceste pretențiuni exagerate și anti-creștine, a da acestor pretenții o obârșie dumnezeească, a duce întrebuințarea lor până la exagerarea cea mai sacrilegă, a legitimà excesele prin cele mai puțin autorizate mijloace, cum să te cugeți la posibilitatea de a fi cu ea, în ce privește *unitatea* principiilor?

Dar în afară de păstorii necredincioși și în afară de fanatici, există în Biserica romană sau latină, ca și în toate Bisericile, adevărați creștini, cari înțeleg desăvârșit, că unirea dintre ei nu poate atârnà de niște pretenții trufașe, de prejudițiile și de erorile altora; cari știu, că *unitatea* Bisericii nu residă în *uniformitatea*, nici a riturilor, nici a legilor disciplinare, nici a instituțiunilor bisericești, ci în credința și în supunerea către tot aceea, ce a fost revelat și așezat de către Isus și de către apostoli. Aceasta este baza unirii. De acest fel este unitatea, care poate domnì între membrii diferitelor Biserici, oricare ar fi diversitatea formelor bisericești. A voì să faci din aceste forme un obstacol în calea unirii, înseamnă a le atribuì o însemnătate, pe care ele nu o au; înseamnă a falsificà adevărata noțiune despre unitate; a subordonà cele dumnezeești celor omenești; înseamnă a despărți, în numele unei autorități omenești, ceeace a fost unit de către — Dumnezeu-Omul.

III. Piedeca principală, divergenţa doctrinală dintre diferitele Biserici; distincţia ce trebue să se facă pentru a o învinge: adevăruri, care sunt netăgăduit revelate, de cele care pot fi deduse din ele; exemplu: cuvântul Filioque. Greşelile Bisericii latine asupra acestui subiect. Cu privire la prezenţa reală în Eucharistie. — Citaţie din Archer Gurney, scriitor anglican. —

Se consideră în deobşte ca cea mai de căpetenie piedecă în calea unirii, deosebirea care există între diferitele Biserici asupra chestiunilor doctrinale. Aceasta piedecă este reală, şi nimeni nu poate să-i conteste importanţa. Totuşi, noi suntem convinşi, că ea va deveni mult mai puţin serioasă, dacă s'ar învoi lumea să puie în practică în mod serios o regulă, a cărei legitimitate nu va tăgădui-o nimeni; aceasta consistă: să faci o deosebire esenţială între învăţăturile, care aparţin incontestabil la revelaţiune şi cele, pe care le poate omul deduce din ele mai mult sau mai puţin legitim. Acestea de al doilea ordin n'au desigur valoarea celor dintâiu; căci, în orice deducţie, se află o lucrare a judecăţii, a spiritului omenesc. Sub acest raport, doctrina, care se înfăţişează ca o consecinţă a unei dogme revelate, participă la acea slăbiciune radicală, care este însuşirea proprie a unei inteligenţe mărginite şi nedepline. Dogma descoperită, expresiune a inteligenţei divine, este *adevărată* într'un mod absolut, câtă vreme învăţătura dedusă are o lature omenească, finită; *adevărul* ei nu poate fi decât relativ; ea poate fi prin urmare contestată, dacă nu în întregime, cel puţin sub anumite raporturi.

Trebue prin urmare cu necesitate să facem două grupe de învăţături: 1. cele care sunt nătăgăduit revelate; 2. cele care sunt deduse din cele dintâiu.

Dogmele revelate sunt singurele care pot fi obiectul credinţii generale şi universale, a căror ţinere este absolut necesară pentru mântuire. Deducţiile pot fi contestate cu mai mult sau cu mai puţin drept; însă ele pot fi fără ca unirea, întru Isus Hristos, să fie nimicită.

Dacă s'ar aplicà cu bună credinţă aceasta regulă, am vedeà dispărând principalele dificultăţi, care au produs, între diferitele Biserici, desbinarea atât de deplorabilă, la care suntem martori.

Să citám căteva exemple pentru a face înţeleasă cugetarea noastră. Una din principalele desbateri, care au despărţit Bisericile grecească şi latină este cea despre adaosul cuvântului *filioque* la simbolul din Nicea. Se ştie, că acest adaos s'a făcut în Apus în veacul al nouălea. In simbolul primitiv se mărturiseà numai atât, că *Duhul Sfânt purcede din Tatăl*. Certe teologice asupra naturii filiaţiunii Cuvântului întrupat au oferit prilejul de a adaoge la simbol, că Duhul Sfânt purcede *şi dela Fiul* (filioque); acest adaos nu s'a făcut într'un mod regulat; papii înşişi refuzară la început a-l recunoaşte ca legitim; în cele din urmă ei se hotărâră a-şi da consimţemântul. Biserica grecească, care n'a fost de loc consultată, respinse cu tot dreptul adaosul apusean, care ajunse între cele două Biserici, una din principalele cauze de despărţire, şi din care Biserica latină făceà în mod greşit o chestiune de credinţă.

Biserica latină a amestecat în felul acesta o dogmă revelată cu nişte deducţii teologice. Noi vom puteà mai târziu să examinăm valoarea acestor deducţii şi să adâncim chestiunea în ea însaşi. Acum, voim numai să indicăm deosebirea esenţială, care există între aceste deducţii şi dogma însaşi. Asupra acestei dogme, cea a Sfintei Treimi, a existat totdeauna înţelegere deplină

între ambele Biserici. Ea constă într'adevăr din a admite un singur Dumnezeu şi trei persoane în Dumnezeu. Aceasta dogmă este un mister nepriceput de minte, ambele Biserici sunt de acord asupra acestui lucru; nu se poate înţelege natura *persoanei* sau *hipostasului*, altfel am înţelege taina; tot aşà nu putem înţelege lucrările proprii fiecăreia din cele trei persoane, care, cu toată diversitatea lor, se trag totuşi *dintr'o singură fiinţă, din o singură substanţă*, deoarece nu există decât *un singur Dumnezeu*. Aceste principii sunt necontestate în amândouă Bisericile; asupra dogmei fundamentale ele sunt de acord, şi se condamnă reciproc pentru *o discuţie* asupra unei învăţături, pe care o consideră *unanim* ca *neînţeleasă* (de mintea omenească). Lumea a putut face din aceste discuţii un obiect *de teologie*, dar' a fost oare de lipsă să facă din ele o chestiune *de credinţă* şi motivul unei desbinări? Evident că nu. S'a putut examinà legitimitatea, oportunitatea adaosului *filioque*, dar oare n'a făcut lumea o greşală, imensă, făcând dintr'o chestiune subtilă, care n'atingeà întru nimic dogma revelată şi fundamentală a Trinităţii, un *punct* de credinţă, ca-şi-când, cu privire la aceasta chestiune, revelaţiunea ar fi fost lămurită, precisă, incontestabilă; ca-şi-când credinţa *permanentă* şi *universală* ar fi fost în favorul ei?

Să luăm un alt exemplu: Printre chestiunile doctrinale, care despart Bisericile catolice şi protestante, una din cele de frunte este cea despre prezenţa reală a lui Isus Hristos în Eucharistie. Totuşi, dacă am tratà-o fără spirit de partid, n'am aflà oare, între credinţele diferitelor Biserici, un punct de apropiere, care ar fi în mod precis fondul însuşi al credinţei, descurcat de deducţiile, pe care le-a scos teologia?

In ce constă această credinţă? Că credincioşii, luând pânea şi vinul sfinţite, primesc cu adevărat trupul şi sângele lui Isus Hristos.

Calviniştii sunt *singurii*, care neagă cu siguranţă aceasta prezenţă reală; dar', n'ar fi ei dispuşi să iasă din izolarea, în care se găsesc asupra acestui punct? N'ar găsì ei cumva, în unii din teologii lor, tendinţe de apropiere cătră doctrina admisă în mod universal? N'ar sfârşì ei oare prin a înţelege, că e contrazicere să nu vezi, în Eucharistie, decât un simplu semn comemorativ, considerând în acelaş timp, cum şi fac ei, participarea la *sfânta Cină*, ca actul creştin prin excelinţă, un act, pentru care se cade să se pregătească omul cu îngrijire, şi în care se împărtăşeşte într'adevăr cu Isus Hristos; un act care este un isvor de daruri şi de binecuvântări? Noi suntem convinşi, că n'ar fi cu neputinţă a ajunge la înţelegere cu calviniştii sinceri creştini în ce priveşte prezenţa reală, precizând cu exactitate punctul de credinţă, şi separându-l pe acesta de toate discuţiile teologice. Cu atât mai mult ar fi posibilă înţelegerea cu membrii Confesiunei Augsburgice. Cât pentru Biserica anglicană, pe care Grecii şi Latinii o consideră ca separată cu privire la Eucharistie, apropierea va fi şi mai uşoară, dacă judecăm după articolul, care se va publicà acì pe urmă, şi după cuvântările ce le-a publicat în Franţa Archer Gurney, învăţat preot al acestei Biserici.[1] Lăsăm cuvântul acestui anglican vrednic de cinste pentru a reamintì punctul precis al credinţii, întru care toţi creştinii ar trebuì să se unească.

«Isus Hristos... a binevoit... nu numai să moară pentru noi, ci şi a se da pururea pentru a fi nutre-

[1] Sermons anglicans, etc. par le R. Archer Gurney; Paris, Dentu, 1860.

mântul nostru ceresc acì pe pământ; devenind în chipul acesta în mijlocul nostru arborele vieţii vecinic încărcat cu roadele nemuririi.

«Toate spiritele profunde, toţi doctorii creştini conglăsuesc (sau dacă au existat eretici, cari au tăgăduit aceasta, aceia erau lipsiţi de orice consideraţie), că Isus Hristos, în sfânta taină a Eucharistiei, se dă într'adevăr, deşì într'un mod ceresc şi misterios, sufletelor creştine spre a fi locuitorul şi reazămul lor. Când Domnul Nostru a făcut această declaraţiune sărbătorească fiilor lui Israil: «Amin, grăesc vouă. De nu veţi mâncà trupul Fiiului Omului şi nu veţi bea sângele lui, nu veţi aveà vieaţă întru voi», nimenea sigur nu l-a înţeles, nimenea nu puteà să-l înţeleagă, până în ceasul, când dând însuş explicarea cuvintelor sale, El a luat pânea, a binecuvântat-o şi a dat-o ucenicilor săi zicând: «Luaţi, mâncaţi; acesta este trupul meu»; până în ceasul, când El luând păharul şi mulţămind, a adaos aceste cuvinte sfinte: «Beţi dintru acesta toţi, că acesta este sângele meu al legii celei nouă».

«Din acest moment, fraţilor mei, ucenicii l-au înţeles, şi ei n'au putut să nu înţeleagă, că prin acest mijloc sfânt, adecă consacrarea şi primirea elementelor alese, ei erau puşi în legătură directă şi minunată cu Invăţătorul lor, cu Acela, care tocmai dispăreà dinaintea ochilor lor muritori, le retrăgeà prezenţa sa cu trupul şi se urcà la ceriuri, de unde se coborîse. Ei au înţeles şi n'au putut să nu înţeleagă «că prin această taină a iubirii, ei î-L primeau din acea zi pentru a fi oaspele lor interior şi locuitorul pentru totdeauna al trupului şi al sufletului lor. Ei şi-au adus fără îndoială aminte de aceste cuvinte sfinte: «Celace mănâncă Trupul meu şi bea Sângele meu, *întru mine petrece, şi eu întru el.* Precum

m'au trimis pre mine Tatăl cel viu, şi eu viez prin Tatăl; şi *acela care mă mănâncă pre mine, va fi viu prin mine*». Totul erà încă mister pentru discipoli, e adevărat; dar acest mister cel puţin numai erà neînţeles.

....Ah! pentruce creştinii n'au putut rămâneà acolo, fraţii mei! căci nu erà oare totul ceeace noi puteam dorì, să avem pentru totdeauna obiectul credinţei şi al dragostei noastre? N'a fost de-ajuns, că El a murit pentru noi. El trăià vecinic pentru a se da mereu credincioşilor săi, spre a reînoì mereu amintirea sacrificiului său în sanctuarul Bisericii şi în inimile creştinilor. Ce s'ar fi putut cere mai mult!

«Dar omul, vai! vrea să măsoare lucrurile nemăsurate; el vrea să sondeze vecinicia; el vrea să explice toată enigma. Cu sfeşnicul lui fără strălucire el vrea să lumineze nemărginirea cerurilor. — El nu e în stare să explice atmosfera, care îl înconjoară şi ar vrea totuş să explice taina tainelor. In loc de a se închinà şi a aduce laude, el se pune să dispute şi să subtilizeze. Aşà, *că ceeace ar trebuì să unească toate sufletele creştine într'o pace şi într'o unitate desăvârşită*, a devenit, vai, un subiect de imputări şi de certe amare. Ca şi când aerul, pe care îl respirăm şi care este pentru noi izvorul vieţii, împuţit de propria noastră vieaţă, nu ni-ar aduce decât boala şi moartea. Cât de triste sunt toate aceste! *N'ar trebuì oare să căutăm, noi toţi, care ne numim creştini, să ne înţelegem, să ne unim în acel act sfânt al adoraţiunii şi al primirii Regelui nostru? El vine la noi şi noi disputăm asupra frazelor care ar trebuì să le întrebuinţăm vorbind de prezenţa lui.* In ce chip, fraţii mei! el este preste tot locul, noi admitem aceasta, în virtutea naturii sale dumnezeeşti; el este mai ales acolo, unde doi sau trei sunt adunaţi pentru

a-L onorà şi a-L rugà, şi omul să se îndoiască de prezenţa lui sacramentală şi extraordinară în ospăţul ceresc, când el se dă pentru a fi nutremântul sufletelor noastre? Cât e de straniu!

«Să ne cugetăm, fraţii mei! darul cel mai nemărginit al cerurilor ni-se oferă, Isus Hristos însuş, om şi Dumnezeu. El se dă, el se îmbie, şi noi, noi disputăm, noi facem fraze, noi vorbim despre aceasta cu răceala, pe care o are cineva când discută o chestiune de retorică sau de gramatică!...

«Isus Hristos este pânea cea vie, care s'a coborît, da, şi care se coboară pururea din cer, nu cu trupul de acum, ci cu un *trup ceresc;* căci, cum zice sf. apostol Pavel în prima sa scrisoare către Corinteni: «Este trup sufletesc, este şi trup duhovnicesc». Domnul Nostru Isus Hristos trăeşte vecinic, El se dă vecinic, credincioşii săi îl primesc neîntrerupt.

«Noi nu vom întrebà, dacă prezenţa lui se cade a o numì mai curând reală, sau supranaturală, sau spirituală; nu vom mai disputà, dacă trebue a-L primì subt singurul chip al pânii sau subt amândouă chipurile. — Nu doară, că aceste întrebări n'au nici un interes, *şi încă mare;* dar eu nu vreau să le discut acì. Eu ţin mai mult să dovedesc, că, în ce priveşte fondul, toţi creştinii sunt datori să fie de acord. Iată lucrul esenţial. Acela, care ni-a dăruit nouă mai mult decât fericirea sa proprie, ni-se dă nouă. — Noi să I-ne închinăm. Noi să-I aducem toată mulţămita şi toată lauda. Amin!»

Cucernicul Gurney a tratat chestiunea, dupăcum spune însuşi, nu *ca teolog* ci *ca creştin*; şi ca atare a văzut el în Eucharistie, nu *o temă pentru controversă, ci mai curând un mijloc ceresc de împăcare şi de unire.*

Teologia îşi are domeniul ei; noi nu voim nici pe departe a-l restrânge. Ca *ştiinţă*, ea n'are alte limite, decât cele ale spiritului omenesc, luminate de credinţă; dar nu trebue ca acest domeniu al teologiei să fie confundat cu cel al credinţei, şi tocmai, pentrucă lumea a făcut prea adeseori acest nenorocit amestec. Bisericile s'au desbinat până şi cu privire la astfel de învăţături, care, în fond erau identice, la unele şi la altele. Lumea a înmulţit chichiţele, subtilităţile privitoare la aceste învăţături; ea s'a aruncat în vârtejul alor nesfârşite certe de cuvinte; cu cât erà mai vie lupta, cu atât erau mai puţin dispuşi luptătorii spre înţelegere, cu atât mai mult se încăpăţinau ei dimpotrivă a stăruì pe lângă însemnătatea unor argumente subtile, a unor opiniuni adeseori neînţelese.

Dacă aceste chestiuni n'ar fi fost desbătute, decât între teologi, între învăţaţi, răul n'ar fi fost mare; ar fi putut ţâşnì chiar lumină din caosul opiniunilor lor contradictorice; dar, din nenorocire au făcut din ele chestiuni de credinţă, au fost discutate în numele Bisericilor care la început n'au luat parte la ele şi care se pasionau mai târziu de ele în numele unei idei, care le erà simpatică. In chipul acesta să se explice, că biserica a fost desbinată şi că ea a fost victima certelor de cuvinte, cari au luat sfârşit, biruind adevăratele învăţături de credinţă.

N'a sosit oare vremea de a nimicì acest obstacol din calea unirii, de a ostenì *conştiinţios* şi *cu dragoste* la distingerea învăţăturilor, care aparţin într'adevăr la credinţă, de cele ce sunt din domeniul teologiei; de a stabilì în chip solid acest principiu: că toate Bisericile, abstracţie făcând de formele lor diferite, nu formează decât *o singură Biserică*, îndatăce ele au «acelaş Hristos aceiaş credinţă, acelaş botez?»

Aceste dorinţe sunt mult prea îndreptăţite, decât ca ele să nu afle răsunet în inimile cu adevărat creştine. Să nădăjduim deci, că, în toate Bisericile vom vedeà ridicându-se teologi serioşi, cari vor începe să trateze chestiunile doctrinale cu lărgimea de spirit, care se cuvine acelora, pe care i-a renăscut Hristos; şi că, printr'o înţelegere comună ei vor pregătì spiritele, cu ajutorul unor lucrări ştiinţifice, să se unească întru unitatea credinţei, singura temelie solidă a unirii.

Prelucrare de I. Beleuţă.

Congresul biblic.

La Sibiiu s'a ţinut al doilea Congres al preoţimii ortodoxe de dincoace de Carpaţi, cu acelaş elan şi în aceiaş atmosferă de însufleţire, ca şi cel din 1919, însă mult mai unitar, mai precis şi mai conştient de problemele de vieaţă bisericească, ridicate la suprafaţă de vremile noui.

In frunte stăteà plin de încredere şi energie I. P. S. Sa Părintele Mitropolit Nicolae, cu avântul nobil şi inimă caldă, — însuşiri ce covârşesc dela început şi fac să tresară de bucurie nefăţărită fiinţa acelei preoţimi, a cărei conştiinţă morală, ajutată de colaborarea înţelegătoare a mirenilor noştri, l-a ridicat la cea mai înaltă situaţie, pe care un popor o poate da unui vrednic fiu al său, aici în Transilvania.

S'a numit această adunare preoţească aşà de frumos «congres biblic», indicând dela început, că peatra din capul unghiului pentru o activitate pastorală conştientă şi rodnică, trebue să fie «Biblia».

S'a spus, că această sfântă «Carte a cărţilor» este anghira corabiei bisericei noastre ortodoxe, care trebue

aruncată în adânc, pentruca valurile ce se ridică înălţate de viforul ispitelor atâtor curente vrăşmaşe, să treacă fără să lase urme de spărtură, şi corabia să-şi poată urmà drumul, scoţând la liman pe credincioşii ei.

Biblia este singura călăuză sigură a omenirii cătră Dumnezeu. Ea vine să ne împărtăşească înţelepciunea, bucuriile şi nădejdile unor oameni de altă dată, din timpuri şi locuri îndepărtate, dar prin duhul lor atât de apropiate de fiinţa, vremea şi pământul nostru. Cuvântul Bibliei nu ni este străin, el e atât de în consonanţă cu firea, cu aspiraţiile, cu nevoile noastre, ca şi când ar fi fost scris ori rostit acum, aici, de unul care ne cunoaşte toate tainele, toate nevoile sufleteşti, nizuinţele şi aspiraţiile; — pentrucă este cuvântul lui Dumnezeu, vecinic, acelaş în trecut, statornic şi neschimbat în viitor. Este cuvântul Tatălui, care grăeşte cătră fiii săi din toate timpurile, arătându-le calea netedă, ce duce la izbăvire.

Cuvintele Scripturii sunt «foc aprins», care încălzeşte şi luminează, aprinde şi curăţeşte, «sabie a Duhului sfânt» care birue împotrivirea vrăşmaşului, ori în ce chip ar fi el, pentrucă «viu este cuvântul lui Dumnezeu şi lucrător şi mai ascuţit decât sabia cu două ascuţişuri» ; este comoară scumpă celorce au putut să şi-o apropie şi hrană zilnică celor ce s'au dedat să o guste statornic: «precum ploaia se coboară din cer şi nu se întoarce până când adapă pământul şi îl face de rodeşte, aşà va fi cuvântul meu, zice Domnul». Aici e taina minunatelor rodiri pe urma răspândirii cuvântului dumnezeesc prin sfânta Biblie, căreia nu i-se poate pune pereche în viaţa neamurilor din tot ce a văzut pământul până acum.

Această comoară a plecat din răsărit, unde a fost îmbrăţişată, deschisă şi adâncită de neamuri, cari iau

înţeles puterea şi s'au umplut de bunătăţi. In apus unii au primit-o ca pe un temeiu solid al vieţii sociale; alţii, egoişti, socotindu-o drept privilegiu al unei tagme au dat prilej de ruptură după o înverşunată luptă; şi iarăş alţii răsbind să o smulgă din mâna unei tagme, au speculat-o pe urmă atât de mult încât acum îşi văd împărţită moşia de certe aspre. Iar când va fi odată să se realizeze cuvântul Domnului: «o turmă şi un păstor» — Hristos, tot Biblia va fi cel mai puternic mijloc în desăvârşirea acestei opere divine.

Noi n'am avut-o şi întrucât am avut-o, n'am cunoscut-o în deajuns, ca popor, dar şi ca preoţi prea puţin ne-am îndeletnicit cu ea şi aceasta e cauza că nu prea putem «învăţà ca unul ce are putere».

Acum ni se îmbie. Asociaţia clerului o are în sute de exemplare în ediţia sfântului sinod, cu litere latine şi a împărţit-o la congres tuturor, celor-ce au vrut să ducă cu sine o amintire scumpă.

Să învăţăm dela Mântuitorul, care îşi sprijineà învăţătura pe cuvintele Scripturei de până atunci, invocându-le ca argumente hotărâtoare. Să urmăm Apostolilor, cari cu arma sfintelor învăţături şi-au tăiat drumul în largul lumii. Să luăm pildă dela înaintaşi, cărora Biblia le-a fost abcdarul şi cu atât cât ştiau din Biblie şi-au povăţuit turma îndreptându-o spre limanul mântuirii. Mai mult chiar, cunoştinţele biblice au dat temeiul începutului operei noastre culturale ajutându-ne să ne păstrăm fiinţa.

Nu prin Biblie au venit ereziile, ci mai vârtos ele acolo s'au încuibat, unde ea n'a fost propovăduită mulţimii insetate: Reformaţiunea s'a ivit pentrucă biserica papistaşă o opreà dinaintea credincioşilor. Bogomilismul s'a încuibat acolo unde nu erà tradusă în limba poporului, şi dacă

azi prind sectarii şi la noi, cauza este între altele şi lipsa cuvântului lui Dumnezeu, pe care nu-l vestesc îndeajuns cei chemaţi la apostolie şi nu-l fac, «şi de ascultă poporul cuvintele rătăciţilor arată setea cea mare a aceluia pentru cuvintele vieţii de veci ale Scripturei, bând ca şi călătorul chinuit de sete şi din baltă, în lipsa izvorului limpede şi răcoritor».

De aceea să nu mai fie casă de preot, în care Biblia să nu fie statornic deschisă şi consultată în tovărăşia unui bun comentar. Deşi frumuseţa biblică nu stă în comentar, ci în însuş textul biblic, comentarul va ajutà totuş la înţelegerea locurilor lipsite de claritate, prin traducere. Vom pătrunde adâncimile ei, şi de acolo vom scoate apoi apa vie pentru mulţimea însetată în drumul greu, prin deşerturile acestei vieţi, pline de năcazuri, de amărăciuni, de nemulţămiri şi frământări fără sfârşit. Apă din stâncă vom scoate şi mană din cer vom coborî în pustiul acestei vieţi sociale deschizând izvoarele cuvântului dumnezeiesc şi făcându-l să pătrundă în toate direcţiile, în toate formele de manifestare a vieţii noastre publice.

De aceea Congresul biblic a cerut: «Tipografiile bisericeşti să tipărească degrab Testamentul nou în broşură potrivită. Această Biblie să fie dată în mâna tuturora, iar preotul în Dumineci şi sărbători să adune lumea la vecernii, după cari vor urmà conferinţele biblice, având fiecare cartea în mână; iar preotul dând învăţătura bisericii, va arătà tuturora comoara Scripturii, va ajutà astfel fiecăruia să înstăpânească pe Isus Hristos în inima şi mintea sa; aşà făcând va depărtà societatea de întâlnirile cu răul».

Preot. P. Moruşca.

MIŞCAREA LITERARĂ.

I. CĂRŢI.

«Cartea vieţii», este o publicaţie pentru băieţi şi fete, tradusă de Nicolae Pandelea, din cartea mai voluminoasă a celebrului pedagog, *Dr. Fr. W. Förster: Lebenskunde.* A apărut în ediţia a II-a abià după 2 luni dela cea dintâi, fapt care dă măsura valorii unei opere de educaţie a tineretului, aşà cum numai vestitul profesor elveţian Förster, o a putut concepe, dar mai dovedeşte şi la noi setea după carte curată şi bună, cu toată răspândirea fatală a atâtor cărţi de destrămare a sufletelor tinere.

In lipsa studiului pedagogic şi analiselor psihologice, cari trecând dintr'un extrem într'altul şi având în vedere acum aproape exlusiv pe copilul până la 6 şi 12 ani, cartea profesorului Förster umple golul care învălue vârsta de adolescent şi adult, de care nici psihologia nici pedagogia modernă nu se ocupă îndeajuns, deşi e vârsta cea mai expusă influinţelor bune ca şi celor rele şi prin urmare vârsta cea mai accesibilă educaţiei. Cartea lui Förster este o adevărată evanghelie pentru vieaţa tineretului şi nu am cuvinte să o recomand îndeajuns tuturor celor ce cunosc limba germană sau franceză să nu se lase fără acest îndrumător de o putere şi valoare nepreţuită, când e vorba de educaţia tinerimii de ambele sexe. Cuprinsul cărţii «Lebenskunde» este o comoară inepuisabilă servind orientării clare pentru educator şi material preţios pentru educaţie. «Cartea vieţii» dă o parte a materialului pentru educaţie, obţinut de Förster în convorbirile cu băieţi şi fete de 11—15 ani, în povestiri, experienţe, analize psichologice, şi mai ales în pilde, luate din vieaţa de toate zilele, pline de căldura vieţii, cari impresionează adânc şi mişcă şi cele mai tăinice colţuri ale sufletului, trezind iubirea către semenii noştri, preţuirea adevărului, al dreptăţii şi al bunei cuviinţe.

«Cartea vieţii» este şi un strigăt împotriva moravurilor selbatice, cari au năpădit vieaţa publică, ce se caracterisează prin «o răutate veninoasă, care nu cruţă nici simţemintele cele mai sfinte ale omului, o înverşunare în ură, care merge până a se bucurà de nenorocirea potrivnicului, o rea credinţă care tăgădueşte până şi evidenţa şi răstălmăceşte şi lucrurile cele mai simple din lume, o frenezie a calomniei, o îngâmfare ţanţoşă şi o obrăznicie, care ar fi ridicolă, dacă n'ar fi mai mult de plâns, o ipocrizie şi o mişelie bizantină, o lăcomie hrăpăreaţă, nici o milă de averea ţării şi de banul public. Nici un respect de lege şi de dreptate, o întrecere în a stoarce cât mai mult pe nevoiaş, ca pe o pradă, o desmăţare şi o dezordine, parc'ar sta să vie potopul».

S'a tradus în primul rând pentru tineretul al cărui educaţie o are în vedere şi vrea să-i dea o altă îndrumare sufletească, resădind în generaţiile viitoare mai multă bunătate curăţănie şi rânduială, dreptate, cinste şi omenie. Dar cetindu-o şi mulţi părinţi cu dragoste de fiii lor vor găsì îndemnuri să-şi revizuiască atitudinea faţă de ei, mulţi profesori şi învăţători îşi vor schimbà părerile faţă de elevii lor, iar preoţimea din intâia linie de luptă împotriva relelor, va găsì în fiecare bucată ce se extinde

pe 2—3 pagini, material preţios pentru o cuvântare scurtă, pentru o meditaţie ori alocuţie creştinească, ca şi tot atâtea bucăţi de cetire pentru şcoala de adulţi. — (Bucureşti, edit. libr. Socec, p. 216. L. 16·—).

*

Au mai apărut între anii 1917—1921:

Dr. Stefan Cioroianu: «Dor de lumină», Arad, Tip. diecez. pp. 180. — Lei 4.—.

— «Merinde pentru suflete credincioase». — Cuvântări ocazionale, Arad, Tip. diec. pp. 130. — Lei 3·—.

— «Brazde în ogorul lui Hristos», Arad, Tip. diecez., p. 132. — Lei 6.—.

Dr. Ioan Broşu: «Casa dela Ierihon». Predici, Arad. Tip. diecez. p. 270. — Lei 6·—.

Dr. Gh. Comşa şi Gh. Maior: «Predici pentru toate Duminecile de peste an şi alte ocaziuni», Arad, — Lei 15·—.

Dr. I. Lupaş: «Căzuta cununa capului nostru», cuvântări funebrale, Arad. — Lei 8·—.

Kant Em. «Spre pacea eternă». Un proiect filozofic, trad. de I. Gorun, cu o notiţă biografică, Ed. Brănişteanu, Buc. 73 p. — Lei 2·—.

Pr. I. Popescu-Mălăeşti, I. Mihalcescu, P. Papacostea: «Ecclesiastul şi plângerile lui Ieremia», trad. nouă după textul original ebraic, Buc. Tip. profesională. — Lei 6·75.

Preot. D. Furtună: «Păreri şi propuneri cu privire la învăţământul secundar, cultura viitorilor preoţi». Dorohoi, Tip. Speranţa. — Lei 1·—.

Ieromon. Damin Staniliu: «Deşertăciunea deşertăciunilor şi toate sunt deşertăciune», Bucureşti, Tip. Socec. — Lei 1·—.

S. Mehedinţi: «Şcoala poporului», 4 cuvântări, Buc. Tip. Convorbiri Literare. — Lei 2·25.

Sofronie Ep. Râmnicului: Tălmămăcirea minunatei vieţi a sfântului Ierarh Nicolae, arhiepiscopul dela Mira-Lichiei, Buc. — Lei 3·—.

I. Remer Anselm: «Despre calendarele creştine şi unificarea lor». — Lei 3·—.

Arh. Dr. C. Galaction: «Ce este adventismul»? Ţip. Rom. Nouă, Bucureşti, 34 pag. — Lei 1·50.

S. Mehedinţi: «Altă creştere» (şcoala muncii), Buc. Ed. Convorbiri Literare, 242 p. — Lei 5·50.

Şerban Ionescu: «Atitudini eticosociale», scoase din viaţa Sf. Ioan Hrisostom, — Bucureşti Lei 8·—.

Pr. G. I. Vasilache: «Cincisprezece ani de activitate pastorală socială în parohia Idrici jud. Fălciu».

Pr. Cicerone Iordăchescu: «Credo quia absurdum», Lei 6·—.

Prof. Dr. Silviu Dragomir: «Istoria desrobirii religioase a Românilor din Ardeal în sec. XVIII», vol. I. Sibiiu Lei 20·—.

Marlot: «Prăbuşirea socialismului bolşevic», trad. Arh. Galaction Gorun.

Bettex F. «Ce ţi-se pare de Hristos», trad. din nemţeşte de preotul Nicolae Ţandreu, Arad, Edit. Libr. Diec. pp. 104. Lei 4·—.

Trifa Iosif preot: «Spre Canaan» (Predici la vremile noastre) Arad, Edit. Libr. Diec. 80 p. Lei 12·—.

D. Cornilescu: «Noul Testament» al Domnului nostru Isus Hristos, traducere, Buc. Soc. Evanghelia Rom. 468 p. Lei 15·—.

Ioan Mihălcescu: «Epoca lui Ghilgames», versiune, analiză şi note explicative (Bibl. Ist. Religiunilor Nr. 1) Buc. Edit. Cassa Şcoalelor 124 p.

— «Legea lui Manu» sau Instrucţiunile civile şi religioase ale Indiei

(traducere, Bibl. Ist. Relig. Nr. 2), Buc. Edit. Casa şcoalelor p. 424 Lei 12·50.

Florian: «Arta de a suferi» despre iubire, sinceritate, rolul vieţii. Lei 14·—

Dr. Dubois: «Influenţa sufletului asupra corpului», Raţiunea şi sentimentul, Despre Sugestiune. Ed. I. V. Socec Buc. Lei 5·—

— Educaţiunea prin sine însuşi, cucerirea fericirei. I. V. Socec Buc. Lei 10·—

Pollack A. I.: «Adventismul în faţa Scripturei», tălmăcire din englezeşte de D. Corinilescu. Lei 2·—

Preot Const. Morariu: «Pe drumul idealului», Cernăuţi. Lei 1·—

Popa Petru: «Cuvântări la sfântul botez, cununii şi înmormântări», Tip. Diec. Arad p. 112. Lei 3·—

Preotul N. Runceanu: «Predici la Duminecile Triodului şi Pentecosterului» Bucureşti pp. 112. Lei 6·—.

— «Iubeşte tu pe Dumnezeu» Bucureşti pp. 24. Lei 2.

— «Micul David», prelucrare, Buc. Tip. «Convorbiri Literare», 32 p. Lei 2·—.

Arhim. V. Puiu: «Predici pentru oraşe», Tip. «Glasul Ţării» Chişinău p. 232. Lei 10·—

— «Mănăstirile din Basarabia» cu 47 ilustraţiuni în text, Edit. Luceafărul din Chişinău.

— «O Românie nouă», Chişinău.

Arhim. I. Scriban: «Acte şi Mărturii» privitoare la chestiuni şi fapte bisericeşti din timpul ocupaţiunii germane în România. Extrase din Rev. «Inoirea» Tip. Mărăşeşti Buc. pp. 48. Lei 5·—

— «Printre fapte şi oameni».

Preot Marin C. Ionescu: «Creştinismul şi Răsboiul».

Dr. N. C. Paulescu, profesor la facultatea de medicină din Bucureştt: «Cele patru Patimi şi remediile lor», Bucureşti, Edit. «Cartea Românească» 248 p. Lei 15.

Econ. I. Gotcu, profesor sem.: «Concordat?», observaţiuni critice, Iaşi, Edit. «Albina» 46 p.

Dr. Ioan Lupaş, profesor univ. membru al Academiei Române: «Chestiunea Concordatului», Sibiiu, Tipog. Arhid., 24 p.

Părintele Terenţie: «Petru Maior şi Unirea», Sibiiu, Tipografia Arhidiecezană, 24 p.

Arhim.-Mitrop. Dionisie Simonescu: «Politica în biserică», Bucureşti, 12 p.

— »Sfintele noastre Mănăstiri», Bucureşti, 16 p.

*

Toate aceste cărţi se pot aveà dela librăria arhidiecezană din Sibiiu.

II. REVISTE. ZIARE.

„Luminătorul" se chiamă revista bisericii ortodoxe din Basarabia. Apare în Chişinău de 54 ani acum numai în româneşte şi dela 1 Noemvrie a. tr. cu litere latine. La început are o parte oficială în care se publică actele oficiale ale arhiepiscopiei, circulare, procese verbale ale corporaţiilor bisericeşti, decisiuni, îndemnuri şi orientări pentru bunul mers al vieţii bisericeşti, mişcarea în clerul eparhial parohii, vacante ş. m. Partea a doua este literară «neoficială», cum se numeşte şi cuprinde studii religioase, de literatură bisericească, meditaţii, cuvinte de învăţătură religioasă, cuvântări ocasionale şi predici, încheindu-se cu «ştiri», cari sunt o cronică bisericească pe lângă rubrica «diverse». Revista este îngrijită de un «comitet de ediţie», apare odată pe lună cu preţul de 100 lei anual. Nrii de pe Martie—Aprilie—

Maiu mai cuprind în partea oficială: Darea de seamă a Soc. Ist.-Arheologice Bisericeşti, Statutul org. al bisericii române, desbătut şi acceptat de congresul eparhial extraordinar al reprezentanţilor clerului şi mirenilor din Basarabia, Investitura regală a I. P. S. Sale Gurie etc. Iar în partea neoficială: Cu Dumnezeu sau fără Dumnezeu, Din istoria Bisericii neamului românesc, Mitropolitul Gavriil Bănulescu-Bodoni, Datoria Creştinului ortodox fără frică a mărturisì credinţa sa, Invăţătură la ziua Bunei Vestiri, Mijloc pentru ridicarea dascălilor este unirea, Despre concordat, Adevărul Invierii lui Hristos, Predică pentru prima zi a Sf. Paşti, Necredinţa contimporană, Invăţământul religios şi învăţământul moral, Predică la Inălţarea Domnului, Ştiinţele naturale şi Teologia. — Cuprins variat şi actual, în articole scrise cu căldură şi cu mici excepţii, — intr'o frumoasă limbă românească, arhaică.

*

«**Noua Revistă Bisericească**» cu Nr. 1—2 pe Aprilie a. c. trece pragul anului al III-lea de existenţă. Apare la Bucureşti, având ca director pe Teodor P. Păcescu, directorul Tipografiei cărţilor bisericeşti, iar colaboratorii se recrutează din rândul preoţimii. În cursul celor 2 ani de viaţă, s'a ocupat de toate problemele dela ordinea zilei aşà cum ele au fost văzute îndeosebi de directorul revistei şi acum promite să facă acelaş lucru pe viitor, pentru a fi credincioasă principiului *actualismului*. Actualismul trebue să ţină însă legătura cu trecutul, fără luminile căruia uşor se poticneşte. Nouă ni-se pare o înţelegere greşită a actualismului, că directorul revistei se simte obligat a combate consecvent principiul autonomiei în biserica noastră. (Redacţia şi administraţia Bucureşti, Str. Principatele Unite Nr. 60. Abonamentul 50 Lei pe an).

*

«**Lumina Femeii**» este revista de familie, ce apare lunar, începând cu 1 Octomvrie 1920, în Cluj, sub îngrijirea cuminte a doamnei Sanda Dr. I. Mateiu. S'a dedicat cu totul îngrijirei de educaţia şi îndrumarea vieţii femeii române din clasa intelectualilor având la temelie concepţiile de vieaţă creştinească, aşà cum aceasta a fost văzută în Anglia, unde d-na Mateiu a făcut studii la o şcoală de misionarism. Cu sprijinul material al oamenilor înţelegători şi cu concursul unor scriitori de valoare, revista a pătruns şi se prezintă în condiţii superioare. N'ar trebuì să lipsească din nici o familie de preot. (Red. şi adm. Cluj, Str. Eminescu 13, abonamentul anual 80 Lei).

*

«**Dumineca ortodoxă**», singura, dar foarte buna revistă religioasă pentru popor, editată de cercul de publicaţiuni religioase şi morale «Ia şi ceteşte» din Bucureşti, apare săptămânal, sub îngrijirea Părintelui Popescu-Mălaeşti profesor la Facultatea teologică şi a preotului N. Runceanu şi se trimite în schimbul abonamentului de 12 lei pe an. În fruntea fiecărui număr se dă călindarul săptămânei; urmează apoi apostolul Duminecii (în anii premergători s'au dat evangheliile) cu tâlcuirea cuvenită. Articole scurte şi povestiri de cuprins religios, îndrumări pentru buna educaţie şi vieţuire creştinească, interpretări de texte biblice şi tâlcuiri de rugăciuni, pilde şi asemănări, culese din vieaţă, ori din cărţi scrise pentru educaţia poporului formează materialul, în totdeauna interesant al fiecărui număr.

Cercul de publicaţii editează şi o bibliotecă pentru propaganda religioasă în sânul poporului din care au apărut un număr de broşuri, de câte 32—64 pag., format mic, cu preţul de 20 bani:

1) Primul omor de Preot Ec. I. Popescu-Mălăeşti, 2) Viorica, prelucrare de pr. N. Runceanu, 3) Două vieţi, prelucrare de Pr. T. P., 4) Rătăciţii, povestire de N. Rădulescu-Niger, 5) Moş Gheorghe de Un creştin, 6) Un dar de Crăciun, prelucrare de D. Cornilescu, 7) Dureri alinate, prelucrare de pr. T. Florescu-Dâmboviţa, 8) Iubire de mamă, de Un creştin, 9) Jurământul, de I. Dragoslav, 10) Ciobănaşul, prelucrare de Cornilescu, 11) Cea din urmă spovedanie, de I. Mihălcescu, 12) Vieaţa Mântuitorului, întocmită după cele patru Evanghelii canonice de Ioan Mihălcescu, profesor la facultatea teologică, 13) Doi bătrâni, povestire după Tolstoi, de preot Panait G. Bedreag, 14) Moş Neagu (Iubirea aproapelui), de I. C. Visarion, 15) Explicarea Sfintei Liturghii, de Ioan Mihălcescu, prof. la fac. teol., 16) Perna fermecată, istorioară chinezească de Un creştin, un număr suplimentar: Catecismul creştinului ortodox întocmit de Ioan Mihălcescu, prof. la Facult. de teol. şi 17) Din vieaţa Sfântului Nicolae, de preotul Gr. Crineanu.

De s'a continuat publicaţia acestei biblioteci, de o valoare hotărâtoare pentru educaţia sufletului creştinesc al poporului, nu ştiu, recomand însă cu tot sufletul preoţimii noastre să caute a răspândi în popor atât foaia săptămânală «Dumineca ortodoxă» cât şi biblioteca «Ia şi citeşte», ca cele mai sigure şi mai puternice ajutoare la lucrul nostru de păstorire a sufletelor.

*

„Cultura creştină“ şi **„Unirea“** din Blaj în Nrii din urmă strigă tare ca să se audă departe, că biserica unită este prigonită, i s'a declarat răsboiu de exterminare şi e siluită să-şi lapede credinţa şi să se întoarcă la ortodoxie. Cu aceasta vreau să-şi justifice oamenii grupaţi în jurul celor două publicaţii greco-catolice procedeul iezuitic, verificat în cursul veacurilor de a huli ortodoxismul şi a încercà să-i compromită reprezentanţii, pentruca apoi să-şi poată urmărì în tihnă scopurile.

Ce s'a întâmplat? Papa dela Roma, credincios trecutului său de a pescuì în tulbure a dat de grabă năvală asupra Ţării româneşti prin faimosul său proiect de Concordat. Conştiinţa demnităţii noastre naţionale şi conştiinţa religioasă a ortodoxismului fiilor acestei Ţări s'a ridicat însă ca un singur om împotriva tentaţiunilor. Şi când solia primejdioasă pentru unitatea naţională şi religioasă a neamului nostru a găsit apărători şi susţinători ai ei şi între fraţii de acelaş sânge, dar uniţi cu Roma, noi mai ales, ceice cunoaştem rodurile amare ale sfăşierii religioase aici dincoace de Carpaţi, arătându-le rătăcirea, i-am chiemat cu grai de frate bun să se lapede de meteahna *unirei* şi să se întoarcă la sânul maicei noastre bune a tuturora, care ne-a fost biserica ortodaxă românească până la 1700. Şi le spuneam, că unul fiindu-ne poporul cu aceiaş credinţă, cu acelaş cult, aceleaşi ceremonii şi datini religioase, cu aceiaş conştiinţă religioasă, — revenirea celor vre-un milion şi ceva de credincioşi greco-catolici la sânul bisericei mame a celor 13 milioane de ortodocşi nu poate pricinuì nici o durere sufletească. Nu este nevoie decât de înlăturarea unei firme străine, impusă prin recunoaşterea papei dela

Roma de căpetenie bisericească, fără ca în cursul celor două veacuri să fi răsbătut în sufletul poporului românesc ceva din tot ceeace constitue catolicismul apusean.

Şi dându-şi seama de adevărul pe care ne întemeiam chemarea către fraţii preoţi ai satelor unite şi către poporul lor bun, papa ca şi teologii români uniţi, educaţi în spiritul din preajma scaunului său sau cutremurat. Papa cearcă prin momeli şi distincţii să ademenească şi pe mai departe, teologii Blajului caută batjocuri la adresa ortodoxismului, aruncă toate pătimirile din trecut ale bietului nostru neam sfâşiat sub atâtea stăpâniri numai în răspunderea bisericii noastre ortodoxe, care ne-a salvat existenţa şi ne-a dat temeiurile culturii pe care o avem.

Vom reveni în numărul proxim să arătăm sbaterile zadarnice să punem la locul lor mărturiile mincinoase puse în seama unor scriitori a căror cuvinte se citează tendenţios, să vădim falşul osanalelor atribuite papismului şi catolicismului, resfrângând după cuviinţă vorbele de hulă ce ni-se aruncă cu atâta lipsă de bun simţ.

Noi nu vă siluim, dar suntem adânc convinşi cucernici părinţi dela Blaj, că nu veţi scăpà de proprii credincioşi cari, dându-şi seama de realitatea vieţii pe care o trăim, vor găsì înşişi prilejul să facă şi *o biserică*, dupăcum a ştiut să se unească *într'o singură Ţară* acest popor, unul şi acelaş în vieaţa lui naţională ca şi în credinţele lui religioase, ori câte ziduri de despărţire s'ar fi încercat străinii să clădească în lungul trecut de asuprire.

Şi pentru realizarea acestui măreţ ideal vom lucrà şi noi şi vom rugà pe bunul Dumnezeu să ne ajute cu darul său de minuni făcător.

•

Social-Ţărănismul (Bucureşti, abonamentul 24 lei pe an) este foaia săptămânală a Partidului Social-Ţărănist, care «şi-a propus consolidarea fiinţei morale a poporului român. El va solidariza pe ţărani, pe muncitori şi pe intelectuali în lupta lor de desrobire socială, politică şi economică». Partidul nu recunoaşte decât ierarhia *Forţei morale*, bazată pe competenţă, merit şi simţ al datoriei. Iar această forţă morală se manifestă prin organe de execuţiune, care îndeplinesc diferitele misiuni sociale, şi cari sunt patru după cele patru direcţiuni deosebite şi binedefinite, în cari se execută datoria naţiunii faţă de sine însaş: *Biserica, Şcoala, Justiţia* şi *Armata.*

Atitudinea partidului faţă de Biserică este: «Statul trebue să-i lase toată libertatea organizării ei şi să-i ofere toate mijloacele materiale necesare, pentruca ea să-şi poată îndeplini rolul ei social».

CRONICĂ BISERICEASCĂ-CULTURALĂ.

Conferenţa protopopilor din arhidieceza Sibiului. I. P. Sfinţitul nostru Mitropolit Nicolae a chemat la sfat pe protopopii arhidiecezei sale, pe zilele de 4/17—5/18 Februarie a. c., întâiaşdată după-ce a luat în mână cârma bisericei noastre ardelene. I. P. S. Sa a luat contactul personal, cu purtătorii flamurei vieţii religioase şi culturale în protopopiate, pentruca să dea îndemnurile cerute de nouile împrejurări de vieaţă şi să le asculte părerile. O zi întreagă, în două şedinţe, le-a vorbit asupra problemelor de vieaţă bisericească, aşà cum au fost ridicate la suprafaţă de vremea nouă şi de frământările actuale.

A arătat stadiul în care se află chestiunea *unificării administrative a bisericii ortodoxe* din întreaga Românie întregită, fazele prin cari a trecut, decând ea a fost ridicată întâiaşdată în congresul nostru preoţesc din Martie 1919 până acum, când soluţionarea problemei se prezintă în forma unui proiect de statut, lucrat de comisia instituită de aşà numita «Constituantă bisericească».

Noul proiect de statut organic, deşi lucrat pe baza statutului organic şagunian, totuşi nu îmbrăţişează în întregime principiile depuse în acela, dar I. P. S. Sa exprimă nădejdea, că pe urma discuţiilor, ce vor urmà, apropierea de vederi se va statornicì tot mai mult şi vom aveà bucuria să împărtăşim întregei biserici româneşti din zestrea pe care o aduce cu sine biserica ardeleană.

O a doua problemă ce preocupă intensiv factorii bisericeşti este *dotaţia clerului* şi situaţia lui între nouile împrejurări de vieaţă. S'au făcut şi până acum îmbunătăţiri simţitoare faţă de trecut, dar dacă până acum chestiunea n'a fost rezolvită aşà cum s'a făcut dejà cu ceilalţi funcţionari publici, ni s'au dat făgăduinţe, că deodată cu votarea bugetului nou, va fi soluţionată mulţumitor şi această lature de interes hotărâtor pentru râvna şi devotamentul preoţimii, în munca pastorală, pe care este chemată să o facă, pentru regenerarea vieţii sufleteşti a poporului.

Lipsa de preoţi şi năcazul comunelor rămase fără păstor sufletesc I. P. S. Sa îl socoteşte ca un rău trecător. Înjghebarea vieţii de stat româneşti şi aici dincoace de Carpaţi a reclamat oameni mulţi, pe cari, pe urma trecutului nostru, nu-i aveam mai deşì decât la preoţie şi dăscălie. Biserica noastră, cu toată lipsa simţită, este mândră că a putut da învăţământului secundar o pleiadă de profesori cu râvnă şi dragoste de cultură. Şi acolo, la catedră ca şi în biurouri, sufletul de preot nu va lipsì să creeze o atmosferă prielnică unei educaţii creştineşti şi unei vieţi cinstite.

Dacă sunt mulţi ceice au apucat alte cariere, şi unii sunt dintre cei mai buni, ne-au mai rămas totuşi suflete superioare, aceia cari n'au cedat ispitelor de chemare ce se îndreptau dinspre oraşe către vieaţa dela sate. Aceştia, cei rămaşi la postul lor cu credinţă, vor înţelege chemarea de a ne inteţì râvna în apostolie pentru a suplinì golul rămas pe urma celor plecaţi, până ce alţii vor venì. Şi vor venì în vreme apropiată. Din miile şi zecile de mii a vlăstarelor sănătoase, ce au năvălit la şcolile din oraşe, se vor desprinde multe suflete cu dorul de a se pune în slujba bisericei, ca să se bucure de tradiţionala cinste cu care se poartă

Românul cătră preotul său şi să ne sporească rândurile.

Şi până atunci nevoia refacerii sufleteşti a poporului, zguduit prin răsboiul cumplit, reclamă o preoţime înzestrată cu puteri morale şi intelectuale superioare. In acest scop şi cu gândul intensificării muncii religioase şi culturale la sate, s'a înfiinţat «*Asociaţia clerului «Andreiu Şaguna*», sub steagul căreia, I. P. S. Sa chiamă pe părinţii protopopi să se înroleze cu tot devotamentul, pentru a devenì pildă premergătoare de activitate conştientă şi rodnică, şi prin aceasta a da îndemn statornic şi a venì în ajutorul preoţimii săteşti în opera de educaţie a mulţimii, îndeosebi prin mijlocirea «cercurilor religioase» şi a «caselor culturale».

O problemă eminamente bisericească de care asemenea trebuie să se pătrundă preoţimea este *îndatorirea de a catechizà în şcoală*, orice caracter ar aveà aceasta, sau i s'ar mai da în viitor. Instrucţia şi educaţia religioasă nu poate revenì decât preotului şi numai el o poate face cu succes deplin, închegând continuitatea acţiunii sale asupra sufletului copiilor din casa părintească şi până intră în vieaţa publică. I. P. S. Sa invită pe părinţii protopopi să caute a convinge pe toţi, câţi ar mai fi stat la o parte, despre această îndatorire, care face parte întregitoare din oficiul de preot şi să exercite controlul cuvenit cu prilejul examenelor dela şcolile confesionale şi la examenele de religie, dela şcolile de alt caracter.

I. P. S. Sa a stăruit apoi asupra *caracterului confesional al şcoalelor*, cărora anumiţi factori de stat tind să le dea un alt caracter decât acela pe care li l-a impregnat biserica, sub ocrotirea căreia s'au înfiinţat şi s'au susţinut până acum împlinindu-şi chemarea de a creşte caractere. Părinţii protopopi sunt învitaţi să stărue a trezì şi alimentà interesul credincioşilor pe lângă caracterul confesional al şcoalei, pentruca să nu se despartă în două nici pe viitor religiositatea şi cultura poporului nostru.

Acelaş scop de educaţie religioasă şi culturală a mulţimii trebuie urmărit prin *presa bisericească*, care trebuie şi ea refăcută după cerinţele vremii, şi sprijinită cu puteri unite pentru a se creà şi răspândì în pături cât mai largi. «Revista Teologică» va venì să-şi ia de nou locul în vieaţa bisericească şi «Telegrafului Român» i se vor face toate îmbunătăţirile cu putinţă.

Pentru o mai prielnică administraţie bisericească s'a discutat rotunzirea şi sporirea numărului protopopiatelor arhidiecezei, pentruca să se reducă prea marea extensiune a unora. Şi tot asemenea s'a supus aprecierii arondarea de nou a cercurilor electorale pentru sinodul arhidiecezan pe teritorul rămas după înfiinţarea diecezei Clujului.

La raportul bisericei ortodoxe cu celelalte confesiuni din Regatul României s'a discutat chestiunea Concordatului şi situaţia parohiilor ortodoxe din punctele mai expuse, ale căror credincioşi vor trebuì îngrijiţi cu cea mai mare luare aminte. S'a analizat şi s'au dat orientări cu privire la situaţia comunelor mixte, cu locuitori de alte neamuri şi confesiuni, printre cari trăesc şi credincioşi de ai noştri şi s'a dat îndrumarea ca pretutindenea, unde avem un număr, oricât de redus, de suflete ortodoxe, să se înfiinţeze filii pentru a nu rămâneà nici o suflare ortodoxă în afară de grija bisericei. Acestea şi alte probleme de interes pentru bunul mers al vieţii bi-

bisericeşti au format obiectul desbaterilor din conferenţa protopopilor, care a mai durat şi a doua zi până la prânz.

•

Astfel de conferenţe sunt de cea mai mare importanţă pentru bunul mers al vieţii bisericeşti. Contactul direct şi intim al arhiereului cu subalternii, cu reprezentanţii săi şi ai bisericei din fruntea protopopiatelor, a avut darul să familiarizeze şi pe aceştia cu mulţimea problemelor bisericeşti, aşà cum ele se impun azi şi trebuesc privite prin prisma vremilor noui. Cuvântul cald, plin de avânt şi în aceiaşi vreme de o convingere irezistibilă a I. P. S. Sale a impresionat adânc şi pe cei mai bătrâni, încărunţiţi în slujba bisericei, cari şi-au făcut educaţia sub alte condiţii de vieaţă. De altă parte I. P. S. Sa a avut prilejul să cunoască mai deaproape protopopii, prin mijlocirea cărora îndeplineşte cârmuirea arhidiecezei sale. Este neîndoelnic folosul mare al bisericei, ce izvoreşte din această cunoaştere reciprocă şi directă, dintre cârmaciu şi organele ce-l reprezintă în largul cuprins al vieţii din provincie. Contactul personal este mijlocul cel mai sigur de împărtăşire a concepţiilor şi convingerilor, pe urma cărora va rezultà unitatea de vederi în acţiune pentru realizarea operei de refacere sufletească, ce se impune bisericei.

Ne place a crede, că sfaturile şi îndemnurile nu vor rămâneà numai vorbe frumoase, spuse într'o conferenţă, ci vor fi prefăcute de părinţii protopopi în puteri de acţiune vie şi conştientă în mijlocul preoţimii şi a poporului, căutând să canalizeze toate forţele morale şi intelectuale ale satelor noastre în direcţia înălţării morale şi culturale a poporului. Iar la vizitaţiile canonice, ce le va întreprinde I. P. S. Sa, va găsi pretutindenea ideile frumoase, pe cari le-a împărtăşit din belşug, prefăcute în tot atâtea fapte grăitoare despre vrednicia păstorilor, cărora li-s'a încredinţat turma.

•

Congresul biblic al Asociaţiei clerului «Andreiu Şaguna» s'a ţinut în Sibiiu în zilele de 13 şi 14 April a. c. sub prezidenţia de onoare a I. P. S. Sale Părintelui Mitropolit Nicolae şi sub conducerea prezidentului Asociaţiei Dr. V. Saftu. In afară de raportul asupra mersului de 2 ani al Asociaţiei şi a stării cassei, prezentate de secretarul P. Moruşca, congresul s'a ocupat de o seamă de probleme, cari i-au dat caracterul de congres biblic. Părintele protopop Ioan Teculescu a vorbit în cursul sfintei liturghii despre raportul preotului către sfânta Scriptură, părintele Iosif Trifa a cuvântat despre: Preotul şi cuvântul lui Dumnezeu, părintele Trandafir Scorobeţ a cetit lucrarea: Biblia şi vieaţa sufletească a poporului şi în sfârşit părintele Pavel Borzea a analizat Problema păstoririi de suflete între nouile împrejurări de vieaţă. — In altă parte a Revistei se face caracterizarea acestei laturi a congresului.

Pe lângă chestiunea «Bibliei» congresul s'a pronunţat şi asupra altor probleme, cari se impuneau la ordinea zilei. Aşà a fost «Atitudinea preoţimii în vieaţa politică» chestiune susţinută de părintele Gh. Maior, hotărându-se înjghebarea «frontului social politic al tuturor oamenilor de omenie» în vederea căruia toţi preoţii, cari au aderat sau au intrat în vre-o grupare politică, au fost solicitaţi să repăşască, şi s'au obligat a urmà linia de conduită stabilită în Congresul preoţesc din 1919, la propunerea profesorului de pe atunci,

azi I. P. S. Sa Mitropolit Nicolae: «Preoţimea ortodoxă română, depozitorul de veacuri al tradiţiilor şi aspiraţiilor naţionale ale neamului românesc, consideră ca o datorie a chemării sale de părinte sufletesc al poporului, ca să fie povăţuitorul şi sfătuitorul acestuia şi in cele politice. In acţiunile sale politice preoţimea se va călăuzi de înaltele principii etice ale democraţiei şi naţionalismului, aşezate pe temeliile programului moral al evangheliei creştine; va sprijinì numai astfel de candidaţi, cari vor da garanţii morale suficiente, că vor susţineà interesele bisericei şi ale neamului românesc, şi în activitatea sa politică preoţimea se angajază a păstrà cea mai deplină solidaritate pentru validitarea principiilor sale»...

In chestiunea Concordatului, pe baza raportului prezentat de pr. Dr. S. Stanca, s'a ridicat protest contra încheierii concordatului înainte de ce s'ar fi legiferat constituţia României întregite, în care se va fixà regimul diferitelor culte pe baza principiului de democraţie şi egală îndreptăţire. Iar comitetului conducător al partidului naţional i-s'a cerut să execute punctul 2 al programului adunării naţionale din 1848: unificarea religioasă într'o singură biserică ortodoxă naţională.

Asupra chestiunei de unificarea administrativă a bisericei ortodoxe din întreagă ţara a făcut expunere largă părintele Dr. Gh. Ciuhandu, menţinând principiile depuse în statutul organic şagunian: autonomia, constituţionalismul cu sistemul reprezentativ şi colaborarea efectivă a mirenilor. Cea din urmă chestiune de care s'a mai ocupat congresul a fost «Dotaţia clerului», referată de părintele I. Crăciun.

A luat parte activă la discuţii şi părintele arhimandrit Iuliu Scriban dela Bucureşti şi au fost de faţă un număr de mireni, cari întotdeauna au petrecut cu atenţiune silinţele preoţimii şi au avut un cuvânt de sprijin, când li-s'a cerut.

Nota dominantă a congresului a fost *Biblia pentru preot şi popor;* chiar celelalte chestiuni, câte s'au mai tratat, s'au pus toate în legătură cu sfânta Scriptură, atât de bogată în îndrumări, pentru ori-ce problemă de vieaţă.

In sfârşit noua problemă de vieaţă a bisericei noastre ardelene, ce s'a pus deschis şi cu atâta putere de convingere în acest al doilea congres al preoţimii ortodoxe, a fost cuvântul de chemare frăţească a I. P. S. Sale Părintelui nostru Mitropolit, către fraţii de un sânge, fii ai aceluiaş neam, uniţi cu biserica Romei, pentru a se întoarce iarăş la sânul bisericii ortodoxe, maica noastră bună a tuturora până la 1700. Cuvântul plin de avânt al Capului bisericii ortodoxe a făcut să tresară şi cele mai tainice colţuri ale sufletelor, a umplut de nădejdi şi de încredere şi pe cei stăpâniţi de sfiala moştenită din trecut, şi a făcut să dispară timiditatea lor, dând indemn la acţiune şi atitudine hotărâtă. Preoţimea a înţeles cuvântul de ordine al arhiereului său care a fixat clar şi hotărât această problemă mare a neamului nostru, cu conştiinţa deplină a rolului, pe care i-l'a încredinţat provedinţa la cârma bisericei ortodoxe ardelene.

Dintre multele desiderate exprimate de Congres mai însemnăm aici câteva:

1. Autorităţile noastre bisericeşti, în drept, să fie rugate a admite în seminarii numai studenţi cu pregătire completă, şi Seminariile să se ridice la 4 ani.

2. Congresul cere de nou şi cu insistenţă înfiinţarea facultăţii teolo-

gice în legătură cu universitatea din Cluj, şi până la înfăptuirea ei, încă în toamna acestui an să se sistemizeze catedra de drept bisericesc, şi să se provadă cu profesor titular. Pe lângă aceasta să fie numit la universitate un conferenţiar pentru apologia vieţii şi filozofiei creştine în raport cu ideile filozofice moderne.

3. In decursul verii anului acestuia să se organiseze cursuri pe seama profesorilor de religie pentru a-şi reîmprospătà cunoştinţele teologice şi a se familiarizà cu nouile rezultate ale ştiinţii şi vieţii bisericeşti. La aceste cursuri să se facă posibilă participarea şi să fie îndemnaţi a luà parte toţi preoţii generaţiei mai tinere şi îndeosebi cei cu îndeletniciri literare.

4. Să se oblige toţi preoţii din serviciul bisericii, cu cel puţin 4 clase şi de vârstă nu prea înaintată, ca şi profesorii de religiune, să scrie şi să rostească anual cel puţin 10—12 predici, conferinţe, meditaţii etc., de cuprins religios, pe cari le vor înaintà spre cenzurare de odată cu raportul despre activitatea de peste an.

5. Pentru educaţia populară, în legătură cu ideea şcoalei de Duminecă, să se organizeze sistematic şcoala de adulţi, cu programă analitică, cu împărţirea muncii între preot şi învăţător, pentru ca îngrijirea din şcoala primară, de ori ce caracter ar fi, să-şi afle continuitatea până la întrarea feciorilor sub drapel, până la căsătoria fetelor şi în general până la vârsta majorenităţii, când intră în organismul bisericii, ca membri ai corporaţiilor aceleia.

6. Relativ la recăsătorirea preoţilor văduvi să fie rugat Sf. Sinod să autorizeze pe arhiereul locului ca, sub rezerva aprobării unui sinod ecumenic, să poată da dispense din caz în caz, după o minuţioasă cercetare, despre care va depune raport şi la biuroul Sf. Sinod.

7. Ceeace mai trebue să înfăptuim fără amânare este *gazeta pentru popor* prin care, îmbrăţişând întreg complexul vieţii poporului în toate formele ei de manifestare, religioasă, culturală, politică, social-economică, privite toate prin prizma creştinismului nostru românesc, vom puteà da un puternic sprijin şi activităţii cercurilor religioase şi problemei caselor culturale şi în genere lucrului nostru în popor.

Asociaţia clerului „Andreiu Şaguna" s'a înfiinţat prin Statutele, votate de Congresul preoţimii ardelene, în 1919, şi şi-a desăvârşit organizaţia prin regulamentele făcute de atunci încoace.

Această Asociaţie îşi întinde organizaţia peste întreaga mitropolie ortodoxă a Ardealului, lucrând împărţită în 5 Secţii, după diecezele, cari constituesc mitropolia: Sibiiu, Arad, Caransebeş, Oradea-mare şi Cluj. Secţiile sunt împărţite în despărţăminte, după numărul şi cuprinsul protopopiatelor. Despărţămintele la rândul lor sunt organizate cu comitet propriu, având să ţină primăvara o adunare generală, căreia a doua zi îi urmează *misiuni interne*, pe cât se poate în postul mare, cu meditaţii religioase, cu mărturisire şi cuminecarea preoţilor. Iar toamna se întrunesc de nou în *conferenţă pastorală*, pe 2 zile, a cărei programă regulamentul o fixează în următoarele: 1. liturghie cu predică pentru popor, 2. deschiderea prin prezident, 3. discurs, rostit liber (asupra unei probleme sau chestiuni actuale), 4. dare de seamă asupra celor mai de valoare publicaţii de cuprins religios

moral şi în genere bisericesc cultural, apărute în cursul anului, cu scopul ca să servească de îndemn la preocupări intelectuale, îndeosebi în timpul de iarnă mai prielnic ocupaţiunilor de această natură şi pentru cei dela ţară, 5. disertaţii asupra diferitelor probleme religioase dela ordinea zilei şi asupra feluritelor materii bisericeşti, a curentelor de cultură şi vieaţă socială privite prin prisma creştinismului, 6. obiect de discuţie permanent va fi chestiunea predicei în biserica ortodoxă în conformitate cu cerinţele vremii, apoi 7. chestiuni administrative: purtarea oficiului parohial, conducerea organizmului bisericesc, 8. chestiuni de pastorală practică şi rituale şi 9. ori-ce chestiuni cari pot interesà preoţimea, ori privesc vieaţa bisericească.

Despărţămintele se împart în *cercuri religioase,* de câte 5—8 parohii cu preoţii lor, al căror scop este în primul rând propaganda religioasă în mijlocul poporului cu grai viu şi prin înfiinţarea diferitelor instituţii şi societăţi, menite a sprijinì acest scop. Mijloacele pentru realizarea scopului sunt: 1. întrunirea preoţilor cel puţin odată pe an în fiecare comună, 2. slujirea solemnă în sobor a sfintei liturghii cu predică potrivită împrejurărilor locale, 3. combaterea ori-căror curente nefavorabile unei vieţi creştineşti şi apreciarea celor favorabile chestiei religioase; în legătură cu aceasta răspândirea Sfintei Scripturi, ca temelie pe care să se razime întreaga acţiune în popor, 4. introducerea misiunilor poporale aranjate în deosebi în postul mare, cu meditaţii şi mărturisirea poporului, 5. înfiinţarea instituţiilor caritative, de ajutorare şi îngrijire a neputincioşilor, orfanilor, bolnavilor, readucerea rătăciţilor şi peste tot propoveduirea prin faptă a ideilor de creştinism social, 6. înfiinţarea societăţilor de temperanţă, 7. înfiinţarea reuniunilor de înfrumseţare a bisericilor şi îngrijirea cimiterelor, 8. înfiinţarea a câte unei *case culturale* în fiecare comună, instituţie de cea mai mare importanţă pentru vieaţa satelor noastre, a cărei organizare şi activitate s'a îndrumat prin un statut special, tipărit şi pus la îndemâna tuturor şi 9. introducerea colportagiului de cărţi bisericeşti, broşuri religioase, cărţi de rugăciune şi icoane sfinte, după ritul ortodox, cari se desfac cu prilejul întrunirii cercului în comună.

Pe lângă cele de mai sus Asociaţia clerului mai îmbrăţişează o mulţime de alte probleme pe cari, de sigur cu mijloacele reduse de cari dispune până acum, nu le poate realizà, dar ea nu încetează a se preocupà de: 1. conferenţe şi cursuri pentru propăşirea culturală a clerului, 2. o propagandă religioasă internă şi externă cu grai viu şi în scris, îndeosebi prin mijlocirea unei societăţi de propagandă alcătuită din clerici şi mireni, bărbaţi şi femei cu înclinări religioase pronunţate, 4. publicarea, respective susţinerea unei reviste pentru vieaţa bisericească, pentru promovarea culturală a clerului şi instruarea lui în îndeplinirea misiunei pastorale 5. editarea unei reviste religioase-ilustrate pentru intelectuali, 6. publicarea unei foi religioase pentru copii, tineret şi popor, 7. răspândirea sfintei Scripturi însoţită de comentar potrivit, publicarea şi răspândirea literaturei religioase pentru diferitele pături ale neamului, 8. înfiinţarea de biblioteci pentru, preoţi, cuprinzând cele mai de seamă publicaţii şi opere de valoare pe teren bisericesc şi biblioteci pentru

popor la sate, 9. înființarea de căminuri și azile pentru preoții ajunși neputincioși, pentru văduve și orfani de preoți; sanatorii și adăposturi la stațiuni balneare pentru preoții bolnavi și familiile lor, 10. susținerea câte unei case la centrul fiecărei secțiuni și pe cât se poate la sediul fiecărui despărțământ, cu bibliotecă, servind totodată ca adăpost și loc de întâlnire pentru membrii când vin la centru, 11. înființarea de societăți și instituții cu scopul de a promovà și interesele materiale ale preoțimii, 12. înființarea unui organ propriu preoțesc, și până la realizare, căutarea de măsuri potrivite a influință presa în duh mai creștinesc.

Programul larg al Asociației reclamă pe deaîntregul toate forțele preoțimei, căci altfel planurile rămân vorbe frumoase, prinse pe hârtie, dacă nu se face *fiecare* preot membru al ei și toți cei-ce simt în sine o vie putere de a contribuì cu ceva la înfăptuirea atâtor lucruri frumoase, nu se vor devotà cu dragă inimă în serviciul Asociației care desigur mai contează și la ajutorul moral și chiar material al mirenilor noștri, înțelegători ai multiplelor probleme bisericești, religioase și culturale.

*

Sinoadele eparhiale în Mitropolia ortodoxă a Ardealului s'au întrunit la Dumineca Tomii, în patru din cele 5 dieceze ale sale, în orașele de reședință: Sibiu, Arad, Caransebeș și Cluj. La Oradea-mare, — pentru starea în care se află încă P. S. Sa Ep. Roman, după atentatul dela senat, — s'a amânat până la o altă dată potrivită.

Aceste, cele mai înalte corporații bisericești legislative în eparhii, s'au adunat ca să ia cunoștință despre mersul vieții bisericești, școlare și epitropești-fundaționale în cursul anului 1920 și să dea, prin hotărârile lor, cuvenitele îndrumări organelor executive, consistoriilor eparhiale, cum să urmeze în viitor, pentruca biserica și instituțiile ei să poată răzbì norocos deasupra frământărilor, prin care trece azi poporul nostru în refacere, și să iasă întărită, pentru a puteà împlinì cu prisosință cerința mare a vremilor noui: înoirea și prefacerea în bine a vieții sufletești care înalță spre ceriuri, și aici pe pământ înfrățește pe toți.

Problemele de cari s'au ocupat au fost aproape pretutindenea aceleași. Întâi cele cari privesc vieața bisericească proprie. În raport cu credincioșii s'a cerut cu insistență, ca factorii de cădere, să hotărască închiderea crâjmelor, ca cel mai primejdios cuib de distrugere morală, în Dumineci și sărbători, când țăranul ca și lucrătorul de fabrică, având timp liber, este ispitit să-l întrebuințeze altfel decât după cerințele morale și fizice ale ființei omenești. La orașe să se limiteze la ora 9 piața pentru zarzavaturi, ca lumea să se poată pregătì și pentru rugăciunea dela biserică. Iar târgurile de țară ce cad în Dumineci, sau sunt fixate pe anume sărbători, să fie amânate pe a doua zi pentru intensificarea simțului religios și înlesnirea cercetării bisericei.

Pentru combaterea sectarismului ce tot mai mult se afirmă, s'a cerut preoțimii intensificarea muncei pastorale și desfășurarea unei activități misionare prin cuvânt și faptă, — singurul mijloc de combatere sigură și de refacere a raporturilor prielnice între preot și credincioși. S'a cerut și organelor administrative controlul asupra felului cum se respectă legea ce normează cultul religios. Asemenea s'a cerut sprijinul moral organelor ad-

ministrative şi în combaterea concubinajului, care e nu numai o stare amorală, ci şi o primejdie socială.

Ca o problemă arzătoare s'a socotit chestiunea regulării dotaţiei materiale a preoţimii şi susţinerea organismului bisericesc peste tot. S'a cerut intervenirea la locurile competente, ca biserica să fie împărtăşită din visteria statului de ajutor suficient pentru acoperirea trebuinţelor curente, iar pentru viitor să se creeze un *fond religionar*, în legătura căruia deodată cu regularea dotaţiei preoţimii, să se reguleze şi chestia pensiilor, azi ridicol de bagatele.

În ce priveşte unificarea bisericească corporaţiile noastre bisericeşti sunt cu totul de acord asupra necesităţii unificării, însă numai pe lângă deplina respectare a principiului de autonomie, precum şi a principiilor depuse în actuala noastră organizaţie statutară, chemată fiind însaşi biserica să-şi dea legea sa, pe care statul o ia numai la cunoştinţă prin inarticularea în legile Ţării. «Orice organizaţie bisericească, ce nu ar corespunde acestor principii, ne va îndreptăţi să rămânem pe lângă organizarea noastră bisericească actuală», spune sinodul dela Arad, iar la Sibiu se adauge: «Mitropolia noastră este jaluză pe drepturile şi constituţia asigurată prin statutul organic şi insistă... pentru generalizarea lor în întreaga biserică ortodoxă din Regatul român».

În chestiunea Concordatului s'a cerut să fie luat dela ordinea zilei, până după legiferarea constituţiei Ţării. La Sibiu s'a hotărât ridicarea seminarului teologic la 4 ani, începând cu anul şcolar viitor. Urmând pilda şi conducerea bisericească din cele două dieceze, Arad şi Caransebeş, vom aveà preoţi tot mai bine pregătiţi pentru chemarea de păstori ai sufletelor şi biserica îşi va impune tot mai mult autoritatea de factor cultural indispensabil. Şi pilda trebue urmată, chiar dacă pe o vreme s'ar cumulà toate institutele într'unul singur, bine aranjat. — Tot aici s'au sistemizat două posturi de preoţi misionari.

Problema cea mai gingaşă a fost desigur chestiunea şcoalelor confesionale, pe cari factorii de stat vor să le ia de sub ocrotirea bisericei, folosind ca mijloc vexarea învăţătorilor, cărora statul nu le încuviinţează întregirea lefurilor, şi refuză ajutorul pe seama şcoalelor medii.

În faţa tendinţei de statificare Sinodul dela Sibiu spune: «Avem deplină încredere în conducătorii statului nostru şi simţim în toată puterea sufletului nostru datoria patriotică şi naţională, de a da guvernelor tot sprijinul activ în opera lui de perfecţionare a vieţii de stat...»

În preocupaţia noastră vie pentru însuşi binele statului, noi cari constituim sinodul arhidiecezei transilvane, fiind în măsură a constatà şi aprecià activitatea şi rezultatele realizate sub raportul cultural, moral şi religios de biserica noastră naţională prin şcoalele sale, văzând şi simţind aievea ce forţă şi valoare morală reprezintă poporul nostru dându-i ocazia şi îndemnul prin organizaţia ce i-s'a creat de a cultivà spiritul de jertfă şi interesul pentru şcoalele sale, nutrind apoi convingerea puternică, că biserica noastră ortodoxă română, ca biserică de stat, în drept de a fi sprijinită faţă de bisericile altor confesiuni, e chemată să contribue şi în viitor, cu organizaţia şi mijloacele ei la îndeplinirea idealurilor statului nostru, — nu ne putem împăcà cu ideea, că biserica noastră să fie lipsită de puterea

şi chemarea sa firească de a învăţà şi cultivà poporul, ori de a o vedeà eventual pusă chiar în inferioritate faţă cu alte biserici sprijinite şi ajutorate în chemarea lor şi din alte părţi, dar nu ne putem împăcà nici cu ideea de a vedeà poporul nostru oprit în silinţele sale sănătoase şi moralizătoare de a-şi susţineà şcoalele pe cari şi-le-a întemeiat şi îngrijit până acum şi să fie desfăcut de legătura sa cu şcoala, căci e de prevăzut că în urma acesteia i-se va creà o stare psihologică neprielnică datoriilor lui mari, ce i-se impun pentru aceste timpuri de prefacere.

În consecinţă se susţine caracterul confesional al şcolilor, şi, I. P. S. Sa Părintele Mitropolit este învitat să stărue la factorii de stat în acest sens. Dacă însă stăruinţele nu ar duce la rezultat, să fie convocat Congresul naţional bisericesc, singur chemat a se pronunţà, în deplină cădere, asupra chestiunii de vieaţă a şcoalei confesionale ortodoxă română».

S'a cerut apoi cu drept cuvânt reducere de 75% pe C. F. R. pentru protopopi, pe teritorul protopopiatului şi până la Centrul diecezei, precum şi înlesniri de cărăuşie la vizitaţiile canonice.

În chip deosebit s'a ocupat sinoadele dela Arad şi Caransebeş de soartea credincioşilor şi a bisericilor rămase sub dominaţie sârbească şi ungurească, scoţându-se la iveală modul de tratament neuman, şi cerându-se intrevenire pe cale diplomatică în chestia libertăţii confesionale şi recunoaşterea drepturilor bisericei române.

La Sibiu şi Arad s'a pus problema reorganizării după desfacerea diecezelor Cluj şi Oradea-mare. Sinodul diecezei Cluj, care a intrat în funcţiune, chiar mai nainte de a se fi înfiinţat după toate formele legale episcopia Vadului şi a Feleacului cu sediul în Capitala Ardealului, — s'a preocupat în special de organizarea eparhiei, în aşteptarea votării apropiate a proiectului de lege şi din partea camerei deputaţilor, pentru recunoaşterea deplină a înfiinţării nouei episcopii.

În tot timpul sesiunii şi pretutindenea parlamentarismul nostru bisericesc a fost la înălţimea cuvenită problemelor puse la ordinea zilei şi armonia desăvârşită în care au fost soluţionate toate chestiunile de sfatul clericilor şi mirenilor e un nou îndemn şi o nouă îndreptăţire de a ţineà cu hotărâre la constituţionalismul bisericei noastre autonome.

•

Societatea ortodoxă naţională a femeilor române şi-a ţinut anul acesta Congresul general în Chişinăul Basarabiei în zilele de 28—30 Maiu. A fost o înălţătoare sărbătoare de înfrăţire a sufletelor celor ce s'au strâns din toate provinciile României cu acest prilej. Basarabenii au primit şi găzduit cu dragoste caldă pe toţi câţi sau dus la ei, între cari din Transilvania vre-o 10 preoţi cu 4 protopopi, 4 preotese şi alte 2 doamne şi un profesor.

Intâia întrunire, în 28 Maiu, a fost în sala de primire dela arhiepiscopie, unde congresiştii s'au strâns să-şi exprime omagiile I. P. S. Sale Părintelui Gurie. După amiazi, sub prezidenţia dnei Cantacuzino, s'a ţinut consfătuirea delegaţilor filialelor societăţii, unde s'a expus activitatea de până aci a fiecăreia în parte. Iar a doua zi, Dumineca, după amiazi, sub prezidiul arhiepiscopului, s'a ţinut şedinţa Congresului, în care d-na Cantacuzino a făcut frumoasa dare de seamă generală peste activitatea de 10 ani a Societăţii, iar asupra gestiunii financiare a raportat d-na Zoe Râmniceanu, după

cari reprezentanţii arhiereilor noştri, a diferitelor instituţii şi societăţi au salutat Congresul.

Din rapoarte se desface frumoasa activitate de jertfă şi devotament pe care doamnele române au ştiut să o depună pentru înfiinţarea şi susţinerea institutelor de domnişoare, a grădinilor de copii cu cantine, orfelinatelor, căminurilor, bibliotecilor şi conferinţelor poporale, a cursurilor de adulţi, şi în vremea de cumplită încercare a răsboiului pentru îngrijirea soldaţilor noştri.

Ovaţiile călduroase şi cuvintele de laudă sinceră, ce s'au adus în plin congres d-nei principese Alexandrina Gr. Cantacuzino sunt dovada vie de recunoştinţa mulţimei pentru opera pe care o săvârşeşte conducând cu atâta înţelepciune Societatea ortodoxă, la leagănul căreia a străjuit şi pentru realizarea scopurilor căreia a depus toată dragostea şi devotamentul neîntrecut.

Nevoia vremii din care a pornit Societatea ortodoxă înainte cu 11 ani a fost apărarea ortodoxismului nostru împotriva tentaţiunilor date pe faţă de călugăriţele catolice, cari ademeneau sufletele plăpânde de fetiţe ortodoxe din cele mai bune case româneşti. Şi pentru a ne buimăci, pe atunci agenţii catolicismului, nu s'au sfiit a susţineà că chiar arhierei de ai noştrii pe patul de moarte au trecut la catolicism. Ca o pavăză a ortodoxiei împotriva agresiunilor catolice s'a înfiinţat Societatea care tocmai pentru aceasta s'a numit ortodoxă.

In mulţimea şcolilor înfiinţate de ea, din iniţiativa particulară şi susţinute aproape fără ajutor de stat, nouă ne place să vedem reînviind şi în vechiul Regat caracterul şi spiritul şcolilor confesionale, în vreme ce aici la noi, sunt oameni cari vor să-şi facă cu orice preţ o platformă din statificarea instituţiilor de cultură confesionale. Dacă totuşi mi se pare că problema principală ce se urmăreşte prin şcolile şi instituţiile de cultură ale Societăţii ortodoxe este *cultura şi educaţia naţională,* rămânând în umbră problema *educaţiei şi culturei religioase,* care nu găseşte o îngrijire mai deosebită nici sub aripile acestei Societăţi, vina este de sigur şi a bisericei, care n'a căutat îndeajuns, prin preoţimea ei, legătura firească cu Societatea dându-i mână de ajutor. Nu ajung numai cuvintele de măgulire pe cari şi le spun reciproc Societatea şi Biserica, prin reprezentanţii lor, la diferite prilejuri solemne, ci ne trebue o înfrăţire sinceră, o înţelegere armonică, un sprijin reciproc şi conlucrare efectivă, pentru ca să se ducă la izbândă în şcoala românească concepţia de vieaţă creştinească aşà cum se reprezintă în biserica ortodoxă. Interesul întregului neam o cere aceasta.

Şi cu această menire Societatea ortodoxă trebue să treacă repede Carpaţii şi la noi în Ardeal, unde problema e mai arzătoare şi unde o dorim din toată inima să ne înfrăţim la lucru. Poate sufletul de femeie să aibă mai degrabă puterea de a reface ruptura păgubitoare dinainte cu mai bine de 200 de ani, ce s'a produs între fii aceluiaş neam prin uneltirile streine. In tot cazul încheierea unor legături de simpatie şi prietinie între doamnele ortodoxe a vechiului regat şi între doamnele române ortodoxe şi neortodoxe dela noi, ar tinde un ajutor de seamă silinţelor bisericii noastre de a readuce la sânul ei pe urmaşii celor ademeniţi odinioară de Roma papistă.

Şi din acest motiv se impune îndemnul de a căutà legături şi a se

afilià Societății ortodoxe a femeilor române toate reuniunile de femei, cari sunt destul de numeroase prin parohiile noastre, dar de cari nu se ține seamă câtă vreme munca lor se desfășoară așà risipit, în neștire.

*

Biserica Basarabiei a fost o surpriză așà cum am găsit-o noi ardelenii duși să luăm parte la congresul Societății ortodoxe în Chișinău. Bogată în averi și instituții felurite, organizate și susținute de preoțime, se mișcă în cadre largi, ce așteaptă revărsarea cu prisosință a duhului vremilor noui, chemate să dea suflet mult, în proporție cu lărgimea cadrelor, pe cari le-am întâlnit pretutindenea: la frumoasa reședință arhiepiscopească cu o «capelă» ce poate slujì de catedrală, la bine aranjatele birouri ale «Consistorului Spiritual», la Seminarul teologic cu cele 6 clase ale sale, pe cari le fac candidații la preoție, dupăce au mântuit 4 ani la «școala spirituală», un fel de liceu, în care intră cu 4 clase primare.

Catedrala mitropolitană cu slujba ei fastuoasă: arhiepiscopul încunjurat de clerul din centru a slujit cu 5 diaconi, artiști în cântare și forme rituale, cari cadrau perfect cu răspunsurile înălțătoare ale corului, ce cântă nu numai la liturghie ci și toate cântările de strană, în cor. Mici sforțări ori îndeletniciri teatrale ar trebuì totuși înlăturate, ca măreția slujbei dumnezeești să se mențină la înălțimea sfințeniei obiectului și locului unde se săvârșește.

O «școală eparhială» pentru educația fetelor e o podoabă.

O «casă eparhială» îmbie un adăpost și pentru preoții din provincie când vin la centru. Aici e un bine aranjat «muzeu bisericesc» cu odoare, obiecte sfinte, icoane și cărți bisericești vechi, chiar manuscripte foarte vechi, cu o bibliotecă și arhivă. Muzeul este îngrijit de «Societatea istorico-arhiologică bisericească din Basarabia», cu sediul în Chișinău, întemeiată la 1902 cu scopul de a studià trecutul vieții bisericești locale sub toate manifestările ei și din toate punctele de vedere dela cele dintâi aparițiuni ale Creștinismului în Basarabia.

Societatea stă sub ocrotirea arhiepiscopului locului, este cârmuită de un președinte și un comitet, îngrijește de păstrarea monumentelor istorice, și publică o revistă specială a sa, din care au apărut până acum 12 volume, tipărind lucrările de valoare ale membrilor săi.

Un institut pentru adăpostul bătrânilor «azilul bătrânilor», este condus de un preot, care sufletul și-l pune pentru opera de caritate pe care o face, și care prin devotamentul și râvna sa a câștigat încrederea oamenilor de bine, cari îl ajută.

Am găsit acolo o instituție de cea mai mare importanță «Fabrica de lumânări» în care se pregătesc lumânările de ceară curată pentru trebuințele întregei biserici din Basarabia. Având monopolul, ea înlătură specula cu lumânări de diferite ingrediențe rele și comerciul necuviincios cu cele trebuitoare la slujbele sfinte, dar în aceiaș vreme dă și un venit anual foarte însemnat, din care se susțin aproape toate instituțiile bisericești.

Aranjamentul și modul de lucrare a fabricei fiind foarte simplu, biserica noastră ardeleană nu mai poate lipsì nici o clipă dela datoria de a-și înființa fabrica proprie, cointeresând toate bisericile noastre sătești și preoțimea ei prin «Asociația clerului».

In sfârşit — neavând intenţiunea de a da seamă de tot ce am văzut, am auzit şi am cunoscut în decursul vizitei scurte din Chişinău, — mai amintesc un singur lucru căruia îi vom da toată importanţa la vremea sa. Reprezentanţi ai preoţimei din toate provinciile bisericeşti strânşi la Chişinău, au ţinut o consfătuire discutând problemele bisericeşti şi preoţeşti cari ne interesează deopotrivă, şi în consonanţă cu hotărârea congresului dela Iaşi, din toamna trecută, s'a hotărât ţinerea unui congres preoţesc general la Chişinău, în toamna acestui an, cu delegaţi ai tuturor Asociaţiilor şi Societăţilor preoţeşti din toate Mitropoliile ortodoxe române, în scopul de a pune în discuţie şi a exprimă desiderate în toate chestiunile ce ne privesc pe toţi deopotrivă, şi pentruca să se statornicească o atitudine unitară şi acţiune solidară, de câteori va fi vorba de biserica ortodoxă şi preoţimea ei.

La propunerea secretarului general al «Asociaţiei Andreiu Şaguna» s'au stabilit chiar punctele principale ale programului şi s'a recercat comitetul exmis de Congresul dela Iaşi, să se întregească cu câte unu-doi membrii şi din Mitropoliile, cari nu sunt reprezentate şi în înţelegere cu delegaţia preoţimii basarabene să facă toate pregătirile pentru buna reuşită a Congresului.

Atunci vom aveà prilegiul, muncind împreună să ne cunoaştem şi cunoscându-ne să ne înfrăţim la muncă deamnă şi conştientă pentru folosul neamului şi înălţarea bisericei noastre ortodoxe. Vom verificà atunci pe deplin şi impresia, pe care ne-am câştigat-o, în 2—3 zile cât am stat în Chişinău, că preoţimea mult încercatei Basarabii nu este ruso-filă, după cum adeseori i-se aruncă învinuirea, ci da, este jaluză, egoistă chiar, pe situaţia pe care a avut-o în trecut şi pe care şi-o vede ameninţată tocmai acum când s'au frânt lanţurile, şi de aceia face impresia unei tagme sepatiste, căutând să se îngrădească faţă de oamenii dinafară. Am văzut acolo mândrie conştientă la această preoţime că a putut să păstreze românismul, sufletul prin care trăeşte un popor şi atunci, când i-se taie cea mai de seamă artera de vieaţă: limba.

*

Congresul Societăţii «Ocrotirea Orfanilor» s'a ţinut în 2/15 Maiu în Cluj, pentru a-şi da seama de activitatea de 4 ani. Societatea Ocrotirii orfanilor din răsboiu şi-a luat începutul în Iaşi, în vremuri de cumplită încercare pentru neamul nostru. Inceputul a fost modest, abià puteà adăpostì primul orfelinat 84 de orfani. După 4 ani societatea are tocmai 84 de orfelinate, cari, socotindu-se şi orfanii îngrijiţi la domiciliu, adăpostesc mai mult decât a treia parte din întregul număr de orfani de răsboiu cari sunt: 360,000. — Bugetul cheltuelilor arată suma de 36.000,000 lei şi ar trebuì cel puţin 106 000,000 lei pentru ca societatea să-şi poată împlinì misiunea, aşà cum atât de frumos a arătat-o I. P. Sfinţitul nostru Mitropolit Nicolae, la deschiderea orfelinatului «Principele Carol» din localul unde fuseră institutul de corecţiune, adresându-se plăpândelor vlăstare, acum copii ai neamului: «N'am venit la voi, dragi orfani, decât cu frumosul gând de a vă aduce dragostea noastră, cea făgăduită de noi înaintea lui Dumnezeu pentru dragostea pe care au avuto părinţii voştri faţă de ţară. Sânteţi luaţi de noi pentru ca să vă facem oameni folositori ţării pentru care pă-

rinţii voştrii au murit, să vă facem vrednici de părinţii voştrii, ca odată să blagosloviţi pe ceice v'au îngrijit şi ţara în care va-ţi născut».

Congresului i-a premers slujba sfântă în biserica ortodoxă, îndeplinită de I. P. S Sa cu asistenţa preoţimii din Cluj, în faţa unei lumi din tot ce are mai select Clujul şi societatea românească din toate părţile Ţării de unde se găseau reprezentanţi. In cursul liturghiei s'a făcut hirotonirea unui diaçon, şi I. P. S. Sa a cuvântat înălţător asupra cuvintelor Domnului «Eu sânt învierea şi vieaţa» arătând, că vieaţa e un dar dumnezeesc pe care nu o putem pătrunde îndeajuns cu firea de oameni, dar trebue să o simţim şi trăim după principiile evangheliei.

Şedinţele congresului au fost prezidate asemenea de I. P. S. Sa, asistat de prezidenta Societăţii, principesa Olga Sturza, care şi-a făcut o problemă de vieaţă din ocrotirea orfanilor, cărora s'a dedicat cu ardoarea şi dragostea ce a cucerit atâtea inimi bune în favorul cauzei.

Azi societatea şi-a întins activitatea peste întreaga ţară, în nouă secţiuni cari au filiale în fiecare judeţ şi tinde să aibă cel puţin 150 de orfelinate în întreaga Românie, pe lângă îngrijirea asistentei la domiciliu, prin pensii, institute de instincţiune, asistenţă medicală etc.

*

Congresul preoţilor văduvi, sau consfătuirea acelora după cum s'a numit cu modestie, s'a ţinut la Bucureşti în a doua săptămână după Paşti (12 Maiu st. n.) sub prezidenţia părintelui C. Nazarie profesor. In afară de preoţii interesaţi au luat parte şi un însemnat număr de fraţi pe cari nenorocul nu i-a încercat, dar au venit în ajutorul celor loviţi de soarte, al căror număr după cuvântul dlui profesor universitar, fost ministru de culte S. Mehedinţi, se ridică la 2500. De faţă au fost şi un alt fost ministru de culte şi instrucţie C. Disescu, apoi părintele arhim. I. Scriban, dl profesor al facultăţii teologice I. Mihălcescu, directorul general Brădişteanu reprezentând pe dl ministru Goga, cari toţi s'au pronunţat în favorul cauzei preoţimii a cărei stare expusă de unii au înduioşat până la lacrimi. Singur I. P. S. Părinte Gurie, arhiepiscopul Basarabiei s'a pronunţat împotriva recăsătoririi. S'a mai obţinut şi promisiunea şi sprijinul altor personaltăţi în afară de congres, a dlui Iorga Averescu, Brătianu, Goga, şi au solicitat şi bunăvoinţa I. P. S. Sale Păr. Mitropolit Primat.

Congresul a făcut o moţiune, prin care roagă autorităţile bisericeşti în drept, să admită căsătoria a doua a preoţilor şi a delegat o comisiune cu însărcinarea de a stărui, ca desideratul exprimat în moţiune să fie aprobat de ceice au căderea a decide o cauză, care, ridicând mizeria atâtor preoţi, numai spori poate prestigiul bisericei ortodoxe şi a preoţimei aceleia.

*

Consistorul superior bisericesc a fost convocat în sesiune de primăvară dela 21 Martie—4 Aprilie, iar *Sfântul Sinod* s'a întrunit în sesiune extraordinară pe zilele 8—22 Aprilie a. c. Chestiunea principală de care s'au ocupat a fost «Anteproiectul de lege pentru organizarea bisericii autocefale ortodoxe române», în vederea unificării administrative a aceleia.

S'a mai discutat chestiunea sectelor religioase în România socotindu-se ca o primejdie naţională, alimentată de duşmanii ţării româneşti

cu puternice mijloace materiale: Babtiştii, Nazoreii şi Adventiştii, cari învaţă pe cei ademeniţi să nu depună jurământul şi să nu pună mâna pe armă ca astfel, într'un moment dat, să tulbure liniştea publică şi să aducă în primejdie siguranţa statului. Pentru combaterea sectarismului s'a emis ideea înfiinţării unei catedre speciale, la Facultatea de teologie din Bucureşti şi s'a discutat şi reorganizarea Facultăţilor de teologie peste tot.

S'a hotărât reapariţia revistei oficiale a Sf. Sinod «Biserica Ortodoxă Română» sub direcţiunea P. S. Sale episcopului Vartolomei al Râmnicului-Noului-Severin cu un comitet de redacţie, alcătuit din reprezentanţi ai mitropoliilor ortodoxe.

S'a lămurit chestiunea preoţilor în armată, hotărându-se să fie numit câte un preot de fiecare regiment, ţinându-se seamă de confesiunea religioasă, care formează majoritatea regimentului.

La Congresul Creştinesc dela Chicago, America, Sf. Sinod a numit reprezentanţi ai Bisericii româneşti pe P. S. Sa episcopul Vartolomei, Arhim. I. Scriban, Dr. Ioan Lupaş şi preotul Cicerone Iordăchescu. Conferenţa de pregătire a lucrărilor în vederea marelui congres creştinesc s'a fixat pe 17 August în Annandaleon Hudson, statul New-Jork din America de nord, iar data Congresului însuşi se va stabili de conferenţa de pregătire.

S'a limpezit în sfârşit situaţia Tipografiei Cărţilor Bisericeşti care, luată de stat, a fost restituită bisericii şi s'a mai discutat chestiunea cărţilor didactice, retipărirea cărţilor de ritual şi alte probleme dela ordinea zilei.

*

Noii ierarhi ai Bisericei noastre. În ziua de 16/29 Martie a. c. s'a făcut cu solemnitate deosebită investirea din partea M. Sale Regelui a P. S. S. Lor: arhiepiscopul Gurie Grosu al Chişinăului, Dr. Traian Badescu al Caransebeşului şi Roman Ciorogariu al Oradiei-Mari, de faţă fiind I. P. S. S. Mitropolitul Primat Miron, Mitropolitul Moldovei Pimen şi al Ardealului Nicolae, ministrul cultelor şi alţi 4 ministrii, reprezentanţii Academiei Române şi alţi înalţi demnitari civili şi militari.

M. S. Regele înmânând pe rând cârja de păstor, rosteşte formula de investire şi credincioasă păstorire, ministrul cultelor ceteşte decretele regale, iar noii păstori delà cele două hotare ale neamului românesc, pe Nistru şi spre Tisa, mulţumind, răspund prin cuvântări alese, plini de încredere şi avânt, făcând făgăduinţa, că-şi vor jertfi toate puterile pentru înălţarea bisericei şi întărirea neamului. M. Sa Regele bineventându-i în «Casa noastră a poporului român liber» răspunde fiecăruia în parte şi încheie adresându-se tuturora: «Acum mai mult ca oricând datori suntem să ne închinăm toate puterile întru propoveduirea credinţei mântuitoare, a faptelor întemeiate pe iubirea aproapelui şi a păcii obşteşti, la adăpostul căreia să putem lecuì rănile trecutului, pregătind roadele binecuvântate ale marilor jertfe ce ni-s'au cerut de vremile grele prin cari am străbătut. Să punem la o parte nemulţămirile mărunte şi trecătoare şi ca nişte fii buni ai patriei să ne înălţăm sufletele către binele permanent al scumpei noastre Românii».

*

În ziua următoare, 30 Martie Marele Colegiu electoral la Bucureşti a ales de episcop titular la Râmnic-Noul-

Severin pe P. S. Sa locotenentul arhiereu Vartolomeiu Stănescu Băcăoanul, iar la eparhia Argeşului pe Arhim. Visarion Puiu fost, în ultimii 3 ani, rectorul Seminarului teologic din Chişinău şi Exarh al mănăstirilor din Basarabia; — întregindu-se astfel şi cele două scaune episcopale de mult vacante.

Investiţi cu acelaş ceremonial solemn la palatul regal ambii ierarhi au fost instalaţi în scaunele lor în Duminecă din 11/24 Aprilie.

Întroducerea P. S. Sale Vartolomeiu o a făcut I. P. S. Sa Mitropolitul Primat Miron, cu deosebită solemnitate în cursul căreia prin o cuvântare aleasă, a evocat figurile mari bisericeşti, cari au stat în decursul vremii în fruntea acestei eparhii. P. S. Sa Ep. Vartolomeiu a răspuns cu o rară elocinţă şi profundă erudiţie făcând adâncă impresie. I. P. Sfinţitul nostru mitropolit, reţinut de motive neînlăturabile, n'a putut aveà plăcerea să ia parte la bucuria fratelui care la sfinţirea I. P. S. Sale a fost delegatul sf. Sinod şi împreună au îndeplinit apoi sfinţirea P. S. Sale episcopului dela Caransebeş. Dar reprezentanţii I. P. S. Sale au scos la iveală folosul mare, pe care l-a avut biserica noastră ardeleană, atât de sbuciumată, dela episcopia Râmnicului, focular de vieaţă creştinească şi românească. Raporturile de bună vecinătate nu vor lipsì să încheie o legătură tot mai strânsă în folosul înălţării ortodoxismului bisericei noastre româneşti.

La Argeş, unde au fost de faţă mulţi clerici distinşi ai eparhiei, secretarul general al ministerului cultelor cu alţi înalţi funcţionari, actul înălţător s'a petrecut într'o atmosferă de frăţietate pacinică şi dragoste creştinească.

La 15 Maiu s'a făcut în cadrul unor festivităţi frumoase, instalarea I. P. Sfinţitului arhiepiscop Gurie, al Chişinăului, de către I. P. Sfinţitul Mitropolit Primat Miron, care a trecut în Basarabia însoţit de Ministrul Cultelor dl O. Goga, pentru a ridicà şi în acest fel moralul populaţiei şi bisericanilor de acolo şi a strânge tot mai mult legăturile de unire cu Ţara mamă şi cu Biserica ortodoxă a ei.

Atâtor ierarhi ai bisericei noastre româneşti, investiţi acum proaspăt cu puterea de a cârmui sufletele mulţimii, le urăm din toată inima ani mulţi de păstorire rodnică în fapte mari şi creştineşti pentru înălţarea ortodoxismului nostru şi pentru îndreptarea fiilor neamului spre limanul fericirii.

* *

În 6 Aprilie a. c. a trecut din vieaţă P. Sfinţitul episcop *Dionisie Climescu al Buzăului* şi s'a înmormânt în curtea bisericei episcopale, însoţit de dragostea fiilor săi sufleteşti, strânşi în număr mare să-l petreacă la groapă, după o păstorire frumoasă de 27 de ani. Regretatul episcop, cel mai bătrân dintre arhiereii Ţării, în vârstă de 74 ani, erà originar din jud. Bacău. S'a preoţit la 1868, hirotonit întru arhiereu cu titlul de Craioveanul la 1887 şi numit director al seminarului central din Bucureşti, în 1894 a fost ales episcop păstorind până acum. Cu conducerea afacerilor Eparhiei văduvite a fost însărcinat P. S. Sa arhiereul Teofil Mihăilescu, fost episcop la Argeş, om cu merite reale pentru biserică.

*

In mijlocul poporului a fost I. P. Sfinţitul nostru Mitropolit *Nicolae*, cu prilejul deschiderii noului orfelinat în fruntaşa comună Orlat la 4/17 Aprilie a. c. A îndeplinit sfinţirea cu asistenţă de preoţi şi a ţinut o înălţătoare cu-

vântare poporului în majoritate covârşitoare greco-catolic, care l-a primit ca pe un părinte al său şi a ascultat cu aceiaşi fiiască dragoste şi entusiasm pe arhiereul bisericei ortodoxe, din care face parte cu sufletul întreg poporul românesc fără deosebire şi după trecerea alor două veacuri şi mai bine dela unirea cu Roma papală. S'a botezat şi a îngenunchiat pătruns de sfinţenie în cursul rugăciunilor pentru ploaie, în acea vreme de secetă arzătoare în primăvară timpurie. Aşà s'a evidenţiat aici odată mai mult că sufletul neamului a rămas unul şi acelaş după toate încercările vrăşmaşilor de a ne rupe în două, pentru a ne stăpânì mai uşor. Nu ne deosebim în nimic, ce ar turburà armonia reunirii, doară firma străină a catolicismului trebue înlăturată într'un anume fel, pe care îl vor şti stabilì cele 14 milioane de Români în momentul oportun, pentruca astfel să se mai şteargă dintre noi o rămăşiţă a vremilor de grea încercare, prin care a trecut acest neam, fără să se lase înfrânt.

Apoi în ziua Sf. Gheorghe s'a dus I. P. S. Sa să înalţe sufletele miilor de Români, cari au făcut peregrinaj la mănăstirea în ruină, zidită oarecând de slăvitul Constantin Brâncoveanu «boier vechiu şi domn creştin» dela Sâmbăta de sus din Ţara Făgăraşului. La un altar improvizat a slujit încunjurat de 18 preoţi, cum n'a mai văzut lumea pe aici şi în fruntea acelor mii ascultà cu smerenie sfintele graiuri, unul din urmaşii domnului de odinioară prinţul Brâncoveanu, venit să se inspire din opera strămoşului, oricât de dărăpănată ar fi ea azi, în urma dărâmării făcute de tunurile lui Bucow, care a crezut că sfărâmând aici mănăstirea va distruge şi credinţa ortodoxă.

Se va fi cutremurat nedreptateà ce ni-s'a făcut cu veacuri înainte în această ţară a Făgăraşului, cu autorii ei morţi şi cu susţinătorii ei vii, pentrucă umilirea şi siluirea, ce s'a făcut ortodoxismului nostru toçmai în aşezămintele ctitoreşti a marelui domn Brâncoveanu, aici la mănăstire ca şi la biserica domnească din Făgăraş, ce ni-s'a răpit cu forţa, nu vor puteà rămâneà fără îndreptare: biserica trebuie să ni-se restituie şi mănăstirea se va reface pentru a-şi luà de nou rolul de focar de lumină şi depositar de evlavie.

*

Pictura Catedralei, în deosebi cea de pe cupolă, este primejduită cu totul. Vinovat va fi în primul rând intreprinzătorul zidirei, amestecând în tenciuială şi gyps care a împiedecat absorbirea culorilor şi a zădărnicit trăinicia picturei. Dar vinovată mi-se pare fapta acelora, cari în decursul răsboiului au poruncit să fie luat coperişul de aramă a cupolei şi să fie înlocuit cu zinc, făcându-se şi un lucru de mântuială. Prin acest coperiş nou a răsbătut puţin, câte puţin apa ploilor şi a zăpezii, umezind pereţii şi umflând tenciuiala de sub pictură. Umezeala urmată de căldură, precum şi schimbarea temperaturei, ce nu s'a păstrat mereu aceiaşi în catedrală, este pricina mai mare, că opera vie a adormitului pictor Smighelschi, este aşà de dureros mutilată şi frumseţa cupolei Catedralei noastre pe cale de nimicire.

Consistorul nostru a văzut primejdia cu inima strânsă de durere şi I. P. Sfinţitul nostru mitropolit a chemat dela Bucureşti pe pictorul Petrescu, care examinând cu deamănuntul starea lucrului, a făcut un preliminar, cu o însemnată sumă de cheltuială, pentru

a se repară stricăciuneă de până acum şi a se împiedecă lăţirea ei mai departe.

Şi alţi doi pictori din Bucureşti au văzut şi au făcut plan de stavilirea răului, şi îndreptarea stricăciunilor de până aci, dar lipsa materialului solid şi scumpetea lucrului, umple de îngrijorare conducerea noastră bisericească. Nădăjduim însă, că totuş se va găsi în vreme apropiată o soluţie pentru a se opri întinderea răului şi a se reface stricăciunea.

*

Biserica încoronării la Alba-Iulia s'a decis să fie zidită aproximativ pe locul unde a ridicat pe vremuri Mihai Viteazul biserica sa, dărâmată mai târziu pentru a clădi întăriturile Cetăţii. Neputându-se reconstrui stilul în care a fost făcută biserica cu mănăstirea lui Mihai, Comisiunea însărcinată cu organizarea serbărilor de încoronare şi Comisiunea monumentelor istorice a căzut de acord să se reproducă biserica domnească din Târgovişte.

Prepararea terenului pentru clădire, Mănăstirea şi Biserica cu întreg aranjamentul ar costă 10 milioane lei. Deasupra chiliilor mănăstireşti, — cari e vorba să adăpostească oameni, devotaţi studiului bisericesc cari vor să lucreze în linişte, — se va orândui un muzeu istoric şi etnografic, şi toate aceste împreună cu monumentul ce s'ar ridică în amintirea eroului Mihai, vor eterniză încoronarea primului Rege al României întregite.

Zilele trecute Suveranii României au vizitat Alba-Iulia cu scop de a studiă planurile de construcţie. După cum scriu jurnalele M. Sa Regina s'a arătat nemulţămită de mersul lucrărilor şi a planului de construcţie, de aceia s'ar fi declarat pentru construcţii provizorii, şi numai după serbările de încoronare să se facă construcţii definitive.

*

Sfinţirea marelui mir s'a făcut de înalţii ierarchi ai Bisericei ortodoxe în Joia-mare, la Bucureşti, cu deosebită solemnitate, acum pentru a patra oră dela declararea autochefaliei Bisericei vechiului Regat. Inainte de această recunoaştere a autochefaliei sfântul mir se aduceă dela Patriarhia din Constantinopol.

*

Hotărârea consistorului Mitropolitan cu privire la exerciarea drepturilor constituţionale bisericeşti din partea preoţilor, cari au eşit din serviciul bisericesc:

1. Preoţii, cari funcţionează în învăţământ ca profesori, cateheţi, învăţători, revizori şcolari, oficiali în ministerul instrucţiunei sau în al cultelor, fiind aceste funcţiuni compatibile cu caracterul preoţesc, cu provocare la dispoziţiunile canonului 10 din al VII. Sinod ecumenic, se declară îndreptăţiţi la exerciarea drepturilor constituţionale bisericeşti conform normelor în vigoare.

2. Preoţii, cari fie cu voia, fie fără voia autorităţii diecezane au eşit din serviciul bisericii şi ocupă diferite diregătorii lumeşti în afară de învăţământ, să fie provocaţi, ca în termin de 6 luni să se reîntoarcă în funcţiunile lor bisericeşti, căci în caz contrar în conformitate cu dispoziţiile sf. canoane: 6, 81 apostoleşti şi 7 din al IV-lea Sinod economic vor fi opriţi dela exerciarea drepturilor constituţionale bisericeşti.

*

O pildă de urmat. Voi arătă mijlocul simplu, şi atât de practic pentru răspândirea publicaţiilor bune, a icoanelor şi altor mijloace de cultură

și educație religioasă și națională, pe care l-am găsit în tinda bisericei părintelui Ludovic *Cosma*, din Galați, la Dunăre, unde am dat peste cel mai frumos aranjament din câte am văzut până acum, pentru promovarea culturei poporului: o casă culturală, cu bănci pentru școala de adulți, cu scenă pentru producții teatrale și alte întocmiri trebuincioase. In tinda bisericei se află un dulap, în care se înșiră lângă olaltă cărți de valoare educativă, gazete și reviste pentru popor, pe cari le vinde un încredințat la eșirea din biserică. Iată realizată problema colportajului, atât de necesar, și fără de care, cartea la noi nu va răsbi în popor încă multă vreme, pentrucă țăranul nostru dus la oraș nu este dedat să deschidă ușa librăriilor, și de o face uneori nimerește rău. I-se îmbie uneori tipărituri de o valoare îndoelnică, ori deadreptul stricăcioase. Este un lucru așà de simplu să așezi un dulăpior în pridvorul, ori tinda bisericei, provăzut cu cele mai bune publicații pentru popor, cu icoane ortodoxe... cu lumânările de ceară de vânzare pentru credincioși, ca să se înlăture specula jidovească și să se obțină și un însemnat izvor de venit pentru trebuințele bisericești și culturale ale comunei.